

Level 3

301

මූල්‍ය වාර්තාකරණය
Financial Reporting
(FAR)

T- 01

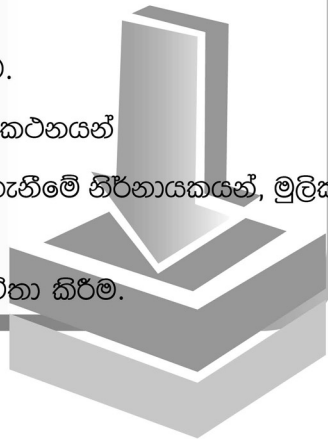
ශ්‍රී ලංකා ගිණුම් ප්‍රමිත අංක 16 - (LKAS - 16)

**දේපල, පිරිසත හා උපකරණ.
Property Plant & Equipment (L.K.A.S. 16)**

අධ්‍යයන අරමුණු (Learning Objectives)

මෙම ප්‍රමිතිය හැඳුරීමෙන් අනතුරුව පහත දැක්වෙන්නා වූ කරුණු සම්බන්ධව ශිෂ්‍යයන්ට අවබෝධයක් ලැබෙනු ඇත.

1. මෙම ප්‍රමිතියේ අරමුණු සහ විෂය පථය සම්බන්ධව.
2. මෙම ප්‍රමිතියේ වැදගත් පාරිභෝගික පද සහ අර්ථකථනයන්
3. දේපල පිරිසත හා උපකරණ සම්බන්ධයෙන් හඳුනාගැනීමේ නිර්ණායකයන්, මූලික ගිණුම්කරණ ප්‍රතිපත්තීන් සහ නිර්දේශයන්
4. ප්‍රායෝගික අවස්ථාවන් සඳහා ප්‍රමිතියේ දැනුම භාවිතා කිරීම.

ප්‍රමිතියේ අරමුණ (Objective of the Standard)

මෙම ප්‍රමිතියේ අරමුණ වනුයේ,

දේපල, පිරිසත හා උපකරණ සම්බන්ධයෙන් ගිණුම්කරණය කෙරෙන ආකාරය නිර්දේශ කිරීම හා එමඟින් මූල්‍ය ප්‍රකාශන පරිශීලකයන්ට, ව්‍යාපාරයක දේපල, පිරිසත හා උපකරණ වල ආයෝජිත මුදල හා එම ආයෝජනයේ වෙනස්වීම් පිළිබඳ තොරතුරු අවබෝධ කරගත හැකි වන පරිදි සැපයීම, දේපල පිරිසත හා උපකරණ හඳුනාගැනීම, ඒවායේ ධාරණ අගය නිශ්චය කිරීම ක්ෂය කිරීම හා භාහිකරණ අලාභ හඳුනාගැනීම පිළිබඳ නිර්දේශයන් සැපයීම.

විෂය පථය (Scope)

වෙනත් ශ්‍රී ලංකා ගිණුම්කරණ ප්‍රමිතියක් මගින් වෙනස් වූ ගිණුම්කරණ ක්‍රමයක් අවශ්‍ය කෙරෙන හෝ ඒ සඳහා අවසර දී ඇති විටෙකදී හැරෙන්නට, සෑම අවස්ථාවකදීම, දේපල පිරිසත හා උපකරණ සම්බන්ධව ගිණුම්කරණය සඳහා ශ්‍රී.ල.ගි.ප්‍ර. අංක 16 අනුගමනය කල යුතුය.

පහත දැක්වෙන දෑ සඳහා ශ්‍රී ලංකා ගිණුම්කරණ ප්‍රමිත අංක 16 භාවිතා නොකෙරේ.

- 1) විකිණීම සඳහා වර්ගීකරණය කල දේපල පිරිසත හා උපකරණ (SLFRS-05 විකිණීම සඳහා තබාගෙන ඇති ජංගම නොවන වත්කම් සහ අසන්නතික මෙහෙයුම්).
- 2) කෘෂිකාර්මික ක්‍රියාවකට සම්බන්ධ ජීව විද්‍යාත්මක වත්කම් (LICAS 41-කෘෂිකාර්මය).
- 3) ගවේශණ සහ විනිශ්චය කිරීම් වලට අදාල වත්කම් හැඟුණුම සහ මැණීම. (SLFRS-06. Exploration and Evaluation of mineral resources).
- 4) තෙල් , ස්වභාවික වායුව සහ වෙනත් ඒ හා සමාන පුනරුත්පාදනය නොවන්නා වූ ඛනිජ අයිතීන් සහ ඛනිජ සංචිත.

කෙසේ වුවද, දෙවැනි සහ 4 වැනි අයිතමයන්හි විස්තර කරන ලද වත්කම් සංවර්ධනය කිරීමට හෝ නඩත්තු කිරීමට භාවිතා කරන්නා වූ දේපල පිරිසත හා උපකරණ.

මෙම ප්‍රමිතියේ දක්වා ඇති හැඟුණුමේ නිර්ණායක වලට වෙනස් පදනමක් මත දේපල පිරිසත හා උපකරණ හැඟුණුම වෙනත් ප්‍රමිතියකින් අවශ්‍ය විය හැකිය. උදා:- ශ්‍රී.ල.ගි.ප්‍ර. අංක 17 (කල්බදු), කල්බදු ගැණුම්කරු වත්කම හැඟුණුමනවාද හැරුණු තීරණය කෙරෙනුයේ අදාල වත්කමේ අයිතියට අදාල අවදානම් ප්‍රතිලාභ කල්බදු විකිණුම්කරුගෙන් ගැණුම්කරුට මාරු වන්නේද හැරුණු යන පදනම මත වේ. කෙසේ වුවද, එවැනි අවස්ථාවලදී වුවද, ක්ෂය කිරීම් ඇතුලත්ව වෙනත් ගිණුම්කරණ පිලිවෙත් නිර්දේශ කිරීම මෙම ප්‍රමිතිය මඟින් සිදුකෙරේ.

අර්ථකථනයන් (Definitions)

පහත දැක්වෙන පද, දක්වා ඇති අර්ථකථනයන් සමඟ මෙම ප්‍රමිතිය තුල භාවිතා කල යුතුය.

ධාරණ අගය (Carrying amount)

සමුච්චිත ක්ෂය සහ සමුච්චිත හානිකරණ අලාභ අඩු කිරීමෙන් පසුව, වත්කමක් හැඟුණුම වටිනාකම ධාරණ අගය වේ.

පිරිවැය (Cost)

වත්කමක් අත්පත්කරගත් අවස්ථාවේදී හෝ අදාළ වත්කම ඉදිකරන අවස්ථාවේදී එය අත්පත් කරගැනීම වෙනුවෙන් හෝ ඉදිකිරීම වෙනුවෙන් ගෙවන ලද මුදල් හා සමාන දෑ හෝ දෙන ලද වෙනත් ප්‍රතිස්ථාවක සාධාරණ වටිනාකම පිරිවැයයි.

වෙනත් ප්‍රමිතියක අවශ්‍යතා අනුව, වත්කමක් මුල්වරට හඳුනාගන්නා ලද අවස්ථාවේ එම වත්කමට අදාළවන අගය අදාළ ප්‍රමිතිය ප්‍රකාරව පිරිවැය ලෙස හඳුනාගනී.

ක්ෂය කළ හැකි වටිනාකම (Depreciable amount)

වත්කමක පිරිවැයෙන් හෝ ඒ සඳහා ආදේශ කල වෙනත් වටිනාකමකින්, එහි සුන්බුන් අගය අඩු කිරීමෙන් පසු ලැබෙන වටිනාකම ක්ෂය කලහැකි වටිනාකම වේ.

ක්ෂයවීම් (Depreciation)

වත්කම් ප්‍රයෝජනවත් ජීවිතකාලය පුරා, එහි ක්ෂය කල හැකි වටිනාකම ක්‍රමවත් අන්-දමින් විභාජනය කිරීම ක්ෂය වීම් වේ.

සාධාරණ අගය (Fair Value)

දැනීමක් සහ කැමැත්තක් ඇති පාර්ශවයන් දෙදෙනෙක් අතරේ, අතේ දුරින් සිදුවන ගනුදෙනුවකදී වත්කමක් හුවමාරු වන අගය හෝ වගකීමක් නිදහස් වන වටිනාකම සාධාරණ අගය වේ.

හානිකරණ අලාභ (An impairment Loss)

වත්කමක අයකර ගත හැකි වටිනාකම ඉක්මවා යන ධාරණ අගය හානිකරන අලාභ වේ.

දේපල පිරියත හා උපකණ (Property Plant & Equipment)

භාණ්ඩ හා සේවා නිෂ්පාදනයට හෝ බෙදා හැරීමට හෝ අන් අයට කුලියට ලබාදීමට හෝ පරිපාලනමය අරමුණින් හෝ තබා ගනු ලබන, එක් කාලපරිච්ඡේදයකට වඩා වැඩි කාලයක් සඳහා භාවිතා කිරීමට අපේක්ෂා කරන ස්පෘශ්‍ය වත්කම් දේපල පිරියත හා උපකරණ වේ.

අයකර ගතහැකි වටිනාකම (Recoverable Value)

වත්කමක ප්‍රයෝජ්‍යය අගය හෝ සාධාරණ අගය අඩුකිරීම විකිණීමට යන පිරිවැය යන වටිනාකම් දෙකෙන් වැඩි අගය වේ.

ආයතනයට විශේෂිත වූ අගය (Entity – Specific Value)

වත්කමක් භාවිතය තුලින් ආයතනයකට ගලා එතැයි අපේක්ෂා කරනු ලබන මුදල් ප්‍රවාහය, හා එහි ජීවිත කාලය අවසානයේ අපහරණය තුලින් ලැබෙන මුදල් ප්‍රවාහයේ එකතුවේ වර්තමාන අගයයි. වත්කමක් ජීවිත කාලය අවසානයේදී අපහරණය නොකොට බැරකමක් පියවීමට භාරදෙන්නේ නම් එම පියවූ බැරකම් ප්‍රමාණය එය අපහරණයෙන් ලැබෙන මුදල් ලෙස සැලකේ.

සුන්බුන් වටිනාකම/අවශේෂ අගය (Residual Value)

වත්කමක් දැනටමත් වයසින් හා තත්ත්වයෙන් ජීවිත කාලය අවසානයේදී පවතී යයි. අපේක්ෂිත තත්ත්වයට පත්ව ඇත්නම් එය ඉවත් කිරීමෙන්, වාර්තමානයේදී ලබාගත හැකි ඇස්තමේන්තු ගත වටිනාකමෙන් වත්කම අපහරණය සඳහා දැරීමට සිදුවෙතැයි අපේක්ෂිත පිරිවැය අඩුකල පසු ලැබෙන අගයයි.

එලදායි ජීවිත කාලය (Useful Life)

වත්කමක ජීවිත කාලය යනු, කිසියම් වත්කමක් භාවිතා කිරීමට අපේක්ෂා කරන කාලය හෝ ව්‍යාපාරය විසින් අදාල වත්කමෙන් ලබාගැනීමට අපේක්ෂා කරන නිෂ්පාදන හෝ ඒ හා සමාන ඒකක සංඛ්‍යාව වේ.

දේපල පිරිසත හා උපකරණ හඳුනාගැනීම (Recognition of Property Plant & Equipment)

දේපල පිරිසත හා උපකරණ අයිතමයක් වත්කමක් ලෙස හඳුනාගැනීම සඳහා පහත දැක්වෙන කොන්දේසි සම්පූර්ණ විය යුතුය.

- (a) අදාල වත්කම හා බැඳුණු ආර්ථික ප්‍රතිලාභ ව්‍යාපාරය තුලට ගලා එන බවට භවිෂ්‍යාවයක් තිබිය යුතුය.
- (b) අදාල වත්කමේ පිරිවැය විශ්වාසවන්ත ලෙස මැනිය හැකි විය යුතුය.

ඉහත කොන්දේසි සපුරාලීමට අපොහොසත් වන අවස්ථාවකදී, එය වත්කමක් ලෙස තවදුරටත් නොසලකන අතර, එය ලාභයට එරෙහිව වියදමක් සේ හඳුනාගැනීම කරයි. අමතර කොටස් හා සේවා උපකරණ සාමාන්‍යයෙන් තොග ලෙස හඳුනාගන්නා අතර, ඒවා පරිභෝජනය කරන විට ලාභ අලාභ ගණනය සඳහා වියදමක් ලෙස හඳුනාගනී. අමතර කොටස් හා සේවා උපකරණ සාමාන්‍යයෙන් තොග ලෙස හඳුනාගන්නා අතර, ඒවා පරිභෝජනය කරන විට ලාභ අලාභ ගණනය සඳහා වියදමක් සේ හඳුනාගනී. කෙසේ වුවද, ප්‍රධාන අමතර කොටස් සහ පොරොත්තු උපකරණ කාලපරිච්ඡේද එකකට වඩා වැඩි ගණනකදී භාවිතා කිරීමට ව්‍යාපාරය අපේක්ෂා කරන විට ඒවා දේපල පිරිසත හා උපකරණ ලෙස හඳුනාගනී. එමෙන්ම අමතර කොටස් හා සේවා උපකරණ භාවිතා කල හැක්කේ දේපල පිරිසත හා උපකරණ අයිතමයක් සම්බන්ධයෙන් පමණක් නම් ඒවා දේපල, පිරිසත හා උපකරණ ලෙස හඳුනා ගනු ලැබේ.

මෙම ප්‍රමිතිය, වත්කමක් හඳුනා ගැනීමේදී භාවිතා කලයුතු මිණුම් ඒකකයක් නිර්දේශ නොකරයි. එනම්, තම ව්‍යාපාරයේ දේපල පිරිසත හා උපකරණ ලෙස කුමක් හඳුනා ගන්නේද යන්න ව්‍යාපාරයේ ස්වභාවය හා පරිමාණය අනුව නිශ්චය කෙරේ. දේපල පිරිසත හා උපකරණ හඳුනා ගැනීමේ ව්‍යාපාරයේ විවිධ අවස්ථාවන්ට යෝග්‍ය පරිදි ව්‍යවහාර කිරීමට අවශ්‍ය වේ. තනිව ගත්කල එතරම් සැලකිය යුතු නොවන මෙවලම් ආයුධ, අවිවු හා මුද්‍රා වැනි අධිතමයන් සමහර කර එම සමාහාර අයිතමයට මෙම ප්‍රමිතියේ නිර්ණායක භාවිතා කල හැකිය.

මුල්වරට දරණ වියදම් (Initial Costs)

ව්‍යාපාරයකට එහි ආරක්ෂාව හෝ පාරිසරික හේතූන් හිසා දේපල, පිරිසත හා උපකරණ අයිතමයක් අත්පත් කර ගැනීමට සිදුවිය හැකිය. එවැනි දේපල පිරිසත හා උපකරණ අත්පත් කර ගැනීමේ, දැනට පවතින යම් දේපලක අනාගත ප්‍රතිලාභ සෘජුවම වැඩි කිරීමක් සිදු නොකරන නමුත් ව්‍යාපාරයට සිය අනෙක් වත්කම් වලින් අනාගත ආර්ථික ප්‍රතිලාභ ලබාගැනීමට එය අවශ්‍ය විය හැක. මෙවන් විටකදී එවැනි දේපල හිසා ව්‍යාපාරයේ පවත්නා වත්කම් වලින් දැනට ලබාගන්නා ප්‍රමාණයට වැඩි අනාගත ආර්ථික ප්‍රතිලාභ ලබාගැනීමට ඉවහල් වන බැවින් ඒවා වත්කම් ලෙස හඳුනා ගැනීම සුදුසු වේ. උදාහරණයක් ලෙස රසායන ද්‍රව්‍ය නිෂ්පාදකයෙකුට හානිකර රසායන ද්‍රව්‍ය නිෂ්පාදනය හා ගබඩා කිරීම සම්බන්ධයෙන් පාරිසරික අවශ්‍යතාවයන් හා අනුකූලවීම පිණිස රසායන ද්‍රව්‍ය පරිහරණය කිරීමේ නව උපකරණ සවිකිරීම අවශ්‍ය විය හැක. එවැනි නව උපකරණ හා පිරිසත වැඩි දියුණු කිරීම් නොමැතිව රසායන ද්‍රව්‍ය නිෂ්පාදනයට හා විකිණීම ව්‍යාපාරයට කල නොහැකි හෙයින් එය වත්කමක් ලෙස හඳුනා ගනු ලැබේ. කෙසේ වුවද එවැනි වත්කම් හා සම්බන්ධිත වත්කම් වල පැන නගින ධාරණ අගය ශ්‍රී.ල.භි.ප්‍ර. අංක 36 (HCAS-36) වත්කම් හානිකරණය අනුව හානිකරණය පිළිබඳ සමාලෝචනයට ලක් කරනු ලැබේ.

දේපල පිරිසත හා උපකරණ හඳුනාගැනීමේදී මිණුම් කරණය Measurement at Recognition

හඳුනාගැනීමේ නිර්ණායක සපුරාලන්නා වූ දේපල පිරිසත හා උපකරණ මුලිකවම එය පිරිවැයට මැනිය යුතුය.

මුලිකව හඳුනාගනු ලබන අවස්ථාවේදී වත්කමේ පිරිවැය මැනීම පහත දැක්වෙන පරිදි වේ.

1. මුලික ගැණුම් පිරිවැය
2. කළමනාකරණය විසින් බලාපොරොත්තු වන්නා වූ ක්‍රියාකාරී මට්ටමේ හා තත්ත්වයට රැගෙන ඒමේදී දරන ලද සෘජුවේම අදාල වන්නා වූ පිරිවැය.
3. වත්කම ගලවා ඉවත් කිරීමට සහ වත්කම පිහිටා ඇති භූමිය නැවත තිබූ තත්ත්වයට පත් කිරීම උදෙසා දැරීමට සිදුවිය හැකි පිරිවැයෙහි මුලික ඇස්තමේන්තු.

මූලික ගැණුම් මිල

• ගැල්කුලී ගැණුම්කරුට ගෙවන මිල	XXX
• ආයතන සහ අයකරගත නොහැකි සියළුම අනෙකුත් බදු	XXX
	<hr/>
	XXX
අඩුකලා :- බදු ප්‍රතිදාන	(XX)
වෙළඳ වට්ටම්	(XX)
	<hr/>
මූලික ගැණුම් මිල	XXX
වර්තමාන තත්ත්වයට හා ක්‍රියාකාරී මට්ටමට රැගෙන ඒම	
සඳහා දරණ සෘජුවම අදාල වන පිරිවැය	
• දේපල, පිරිසත හා උපකරණ ඉදිකිරීම, අත්පත්කර ගැනීම, සඳහා සෘජුවම සම්බන්ධ වන සේවකයින් මත ඇතිවන ප්‍රතිලාභ පිරිවැය	XXX
• භූමිය සකස් කිරීමේ පිරිවැය	XXX
• බැංකු පැවරුම් කුලී සහ ප්‍රවාහන වියදම්	XXX
• සවිකිරීමේ සහ චකලැස් කිරීමේ පිරිවැය	XXX
• නිසි පරිදි ක්‍රියාත්මකද යන්න තහවුරු කර ගැනීමට දරණ පරීක්ෂණ පිරිවැය (නිෂ්පාදිත අයිතමයක් වේ නම් විය විකුණා ලද ශුද්ධ මුදල අඩුකල පසු)	XXX
• වෘතීය ගාස්තු	XXX
	XXX
වත්කම ගලවා ඉවත් කිරීමට අවශ්‍ය කරන ඇස්තමේන්තු ගත පිරිවැයෙහි වර්තමාන අගය	XXX
භූමිය යලි ස්ථාපිත කිරීමට අවශ්‍ය කරන්නා වූ අනාගත පිරිවැයෙහි වාර්තමාන අගය	XXX
	<hr/>
වත්කමේ මුළු පිරිවැය	XXX

දේපල පිරිසත හා උපකරණ අයිතමයක පිරිවැයක් වශයෙන් නොසලකන පිරිවැය අයිතමයන්ට උදාහරණ ලෙස පහත දැක්වෙන දෑ සැලකිය යුතුය.

අවසානයේ වත්කම ගලවා ඉවත් කිරීමට රු.100,000.00 ක පිරිවැයක් අවශ්‍ය බව
අස්තමේන්තු කර ඇත. වට්ටම් අනුපාතය වාර්ෂිකව 10% ක් සේ සලකන්න

14) වත්කම සවිකිරීමේදී වැරදි සහගත විදුලි සැපයීමක් නිසා විද්‍යුත් උපකරණයක්
පිලිස්සී ගිය අතර එය ප්‍රතිස්ථාපනය කිරීම පිණිස දරන ලද පිරිවැය රු.80,000.00
කි.

15) වත්කම ඇණවුම් කිරීම සමාගමේ මිලදී ගැනීමේ අංශය විසින් සිදුකල අතර, මිලදී
ගැනීමේ අංශය වෙත මාසිකව ගෙවනු ලබන වැටුප රු. 220,000.00 කි.

ශ්‍රී.ල.ගි.ප්‍ර. අංක 16 හි නිර්දේශ වලට අනුව පිරිසතයෙහි පිරිවැය ගණනය කරන්න.

පිළිතුර :-

සැපයුම්කරු විසින් රක්ෂණ හා ගැල් කුලී ඇතුලත්ව	
අයකල වටිනාකම	රු.1,500,000.00
අඩුකලා-වෙළඳ වට්ටම් (රු.1,500,000×5%	රු. (75,000.00)
ආයාත බදු සහ අයකර ගත නොහැකි අනෙකුත් බදු	රු. 600,000.00
එකතුකල අගය මත බදු වලින් අයකර ගත නොහැකි	
වටිනාකම (රු.180,000×15%)	රු. 27,000.00
නිශ්කාශන ගාස්තු	රු. 40,000.00
විදුලිය සැපයීමේ හා තාක්ෂණික සේවා	රු. 105,000.00
සැපයීමේ ගාස්තු සහ ද්‍රව්‍ය ගාස්තු (45,000×60,000)	
බැංකු පැටවීමේ හා ප්‍රවාහන වියදම්	රු. 35,000.00
වෘත්තීය ගාස්තු	රු. 120,000.00
පෙරහුරු පරීක්ෂණය සඳහා දැරූ පිරිවැය	රු. 100,000.00
(ඒකක 100×රු.100/-)	
පෙරහුරු පරීක්ෂණයේදී කල නිෂ්පාදන විකිණීමෙන්	රු. 80,000.00
ලබාගත් වටිනාකම (ඒකක 100×රු.80/-)	
ජීවිත කාලය අවසානයේදී වත්කම ගලවා ඉවත් කිරීම	
සඳහා අවශ්‍ය කරන වටිනාකමෙහි වර්තමාන	රු. 38,554.00
අගය <u>100,000</u>	
(1.1) ¹⁰	
වත්කමේ මුළු පිරිවැය	<u>රු.2,410,554.00</u>

පැහැදිලි කිරීම් (Clarifications)

ඉහත පිරිවැය ලැයිස්තුවේ ඇතැම් අයිතමයන් පිරිසතයේ පිරිවැය ගණනය කිරීම පිණිස ඇතුළත් කර නොමැත.

පිරිසතයේ වටිනාකම එකඟ වූ කාලයට ප්‍රථමයෙන් බේරුම් කිරීම වෙනුවෙන් රු.25,000.00 ක වට්ටමක් ලැබී ඇත. මෙය මුදල් වට්ටමකි. මෙය ආදායමක් සේ හඳුනාගැනීම කළයුතු අතර වත්කමේ පිරිවැය ගණනය කිරීම පිණිස ඇතුළත් නොකරයි.

වැරදි සහගත විදුලි සැපයීමක් මත, යන්ත්‍රයේ විදුලි අයිතමයක් පිලිස්සීම නිසා එය ප්‍රතිස්ථාපනය කිරීමට දැරූ පිරිවැය වත්කම අත්පත්කර ගැනීමට අදාළ නොවේ. මෙය වත්කමේ පිරිවැයෙහි කොටසක් ලෙස අන්තර්ගත කළ නොහැක.

වත්කම ඇණවුම් කිරීම සමාගමේ මිලදී ගැනීමේ අංශය විසින් සිදුකල අතර මාසිකව ගෙවනු ලබන රු.220,000.00 කි වැටුප පිරිසතයෙහි පිරිවැයෙහි කොටසක් ලෙස ප්‍රාග්ධන ගත කල නොහැක. මෙය විස්තීර්ණ ආදායම් ප්‍රකාශයට හඳුනා ගතයුතු පරිපාලන වියදමකි.

කළමනාකරණය විසින්, අපේක්ෂිත ආකාරයෙන් ක්‍රියා කරවීමට අවශ්‍ය තත්ත්වයට හා ස්ථානයට පැමිණි පසුව වත්කමක් සම්බන්ධව දරණ පිරිවැය, දේපල පිරිසත හා උපකරණ අයිතමයක ධාරණ අගයට එකතුවක් ලෙස හඳුනා ගැනීම නතර කරයි. එමනිසා අයිතමයක් පාවිච්චි කිරීමේදී හෝ වෙනත් කාර්යයකට යොමු කිරීමේදී දරණ වියදම් එම අයිතමයේ ධාරණ අගයට ඇතුළත් නොකෙරේ. උදාහරණ ලෙස පහත පිරිවැය අයිතමයන්, දේපල පිරිවැය හා උපකරණ සම්බන්ධයෙන් ධාරණ අගයෙහි අන්තර්ගත නොකරනු ලැබේ.

- 1) කළමනාකරණය විසින් අපේක්ෂිත ආකාරයෙන් ක්‍රියාකරවිය හැකි තත්ත්වයෙන් පවතින එහෙත් තවම පාවිච්චියට ගෙන නොමැති හෝ පූර්ණ ධාරිතාවයට වඩා අඩුවෙන් වන ක්‍රියාකාරී කාලය තුල දරණ පිරිවැය.
- 2) වත්කමේ හිමැවුම සඳහා ඉල්ලුම ගොඩනැගෙමින් පවතින කාලයේ සිදුවන මුල් මෙහෙයුම් අලාභ.
- 3) ව්‍යාපාරයේ මෙහෙයුම් කොටසක් හෝ මෙහෙයුම් සියල්ල ප්‍රතිසංවිධානය කිරීමේදී හෝ යළි ස්ථාපනය කිරීමේදී දරන වියදම්.

කළමනාකරණය විසින් සිදුකරනු ලබන ඇතැම් මෙහෙයුම් කටයුතු, දේපල පිරිසත හා උපකරණ අපේක්ෂිත ආකාරයට ක්‍රියාකල හැකි තත්ත්වයට හා ස්ථානයට ගෙන ඒමට අවශ්‍ය නොවනමුත්, එය අදාළ වත්කම ඉදිකිරීම හෝ වැඩිදියුණු කිරීම හෝ සම්බන්ධයෙන් අදාළ විය හැකිය. උදාහරණයක් ලෙස ඉදිකිරීම් ආරම්භ කරන තෙක් ගොඩනැගිලි ඉදිකිරීමට යෝජිත භූමිය රථගාලක් ලෙස භාවිතා කිරීම මගින් ආදායම් ඉපයිය හැකිය. මෙවැනි ආදායම් හා දරණු ලබන අමතර වියදම්, ලාභාලාභ ගණනය සඳහා ගණන් ගන්නා අතර, ඒවා ආදායම් හා වියදම් වර්ගීකරණයට ඇතුළත් කරනු ලැබේ.

ඇතැම් විට ව්‍යාපාර දේපල, පිරිසත හා උපකරණ ආයතනය විසින් නිෂ්පාදනය කරගත හැකිය. එම ව්‍යාපාරය සාමාන්‍ය ව්‍යාපාර කටයුතු වලදී විකිණීම සඳහාද එම

වත්කම් ඉදිකරයි නම්, එම වත්කම් වල පිරිවැය වන්නේද සාමාන්‍යයෙන් විකිණීම සඳහා නිෂ්පාදනය කරන වත්කම් වල පිරිවැයයි. ශ්‍රී.ල.ගි.ප්‍ර. 02 (L.K.A.S. 02) එමනිසා එවන් පිරිවැයන්ට එළඹීමේදී කවර හෝ අභ්‍යන්තර ලාභ පවතී නම් ඒවා ඉවත් කරනු ලැබේ. එමෙන්ම තමන් විසින් වත්කමක් ඉදිකිරීමේදී දරනු ලබන ද්‍රව්‍ය, ශ්‍රමය හෝ අනෙකුත් සම්පත් වල අපහය ද වත්කමෙහි පිරිවැය තුළ ඇතුළත් නොකරයි. දේපල, පිරිසත හා උපකරණ පිරිවැයෙහි කොටසක් ලෙස 'පොළී' හඳුනා ගැනීමට සම්පූර්ණ කිරීමට අවශ්‍ය නිර්ණායකයන් ශ්‍රී.ල.ගි.ප්‍ර. අංක 23 (LKAS 23) 'ණය ගැණුම් පිරිවැය' ප්‍රමිතිය මගින් දක්වා ඇත.

පසුකාලීන පරිවැය (Subsequent Costs)

ව්‍යාපාරයක් දේපල, පිරිසත හා උපකරණ අයිතම, ඒදිනෙදා සේවා කිරීම වෙනුවෙන් දරන්නට වන පිරිවැය, එම අයිතමයේ ධාරණ අගයට එකතුවක් ලෙස හඳුනා ගෙනෙහි. එම වියදම්, දරණ අවස්ථාවේදීම ලාභ හෝ අලාභ ගණනය සඳහා අයභාර වියදම් ලෙස හඳුනා ගනී. ඒදිනෙදා සේවා කිරීමේ පිරිවැය ප්‍රධාන වශයෙන් ශ්‍රම පිරිවැය, සහ පාරිභෝජ්‍ය ද්‍රව්‍ය වලින් යුක්ත අතර වියට කුඩා අමතර කොටස් සඳහා දරණ වියදම් ඇතුළත් විය හැකිය. මෙම වියදම් දැරීමේ පරමාර්ථය බොහෝ විට දේපල, පිරිසත හා උපකරණ අළුත්වැඩියාව හා නඩත්තු කිරීමයි. සමහර දේපල පිරිසත හා උපකරණ වල කොටස් ක්‍රමවත් කාල වකවානුවකදී ප්‍රතිෂ්ඨාපනය කිරීම අවශ්‍ය වියහැක.

- උදා :-
- (i) උෂ්මකයක් නිශ්චිත පැය ගණනක් භාවිතා කිරීමෙන් පසු නැවත අභ්‍යන්තර කොටස් සකස් කිරීමක් අවශ්‍ය විය හැක.
 - (ii) ගුවන් යානයක බඳ රාමුවෙහි ජීවිත කාලය තුළදී එහි අසන හා හම්බාන වැනි අභ්‍යන්තර දේ කිහිපවරක් ප්‍රතිෂ්ඨාපනය කිරීමට සිදුවීම.
 - (iii) ගොඩනැගිලි අභ්‍යන්තරයේ බිත්ති ප්‍රතිෂ්ඨාපනය කිරීමට සිදුවීම
 - (iv) සේවා සැපයීම සඳහා දරනු පිරිවැය.

මෙම වියදම් ඉහතින් සඳහන් කල දේපල, පිරිසත හා උපකරණ හඳුනා ගැනීම යටතේ වන නිර්ණායකයන් දෙක සම්පූර්ණ කෙරෙනම්, දේපල, පිරිසත හා උපකරණ වල අගය වැඩිවීමක් ලෙස හඳුනා ගනු ලැබේ. එනම් වත්කමක් සේ සලකා ප්‍රාග්ධනිත කරනු ලැබේ. තවද, යම් දේපල, පිරිසත හෝ උපකරණයක් අඛණ්ඩව ක්‍රියාත්මක වන තත්ත්වයට පවත්වා ගැනීම සඳහා එහි දෝෂයක් තිබේදැයි සොයා බැලීම සඳහා නිතිපතා සැලකිය යුතු පරීක්ෂාවක් කරන සෑම විටකදීම එම පරීක්ෂණ වියදම්, ඉහතින් දැක්වූ දේපල පිරිසත හා උපකරණ හඳුනා ගැනීමේ නිර්ණායකයන් තෘප්ත කෙරේ දැයි සොයා බැලිය යුතුය. එම නිර්ණායකයන් තෘප්ත කෙරේ නම්, එම පිරිවැය දේපල, පිරිවැය හා උපකරණ වල ප්‍රතිෂ්ඨාපනයක් ලෙස ධාරණ අගයට එකතු කල හැකිය. නැතහොත් වියදම් වශයෙන් ලියා හැරිය යුතුය.

හඳුනා ගැනීමෙන් පසු මිණුම්කරණය (Measurement after Recognition)

දේපල, පිරිසත හා උපකරණ අයිතමයක් මුල්වරට හඳුනාගෙන පිරිවැයට මිණුම්ක-

රණය කිරීමෙන් අනතුරුව, පසුකාලීනව එහි ධාරණ අගය පහත දැක්වෙන ක්‍රම දෙකෙන් එකක් භාවිතා කොට සිදුකල හැකිය.

- 1) පිරිවැය ආකෘතිය
- 2) ප්‍රත්‍යාගණන ආකෘතිය

පිරිවැය ආකෘතිය (Cost Model)

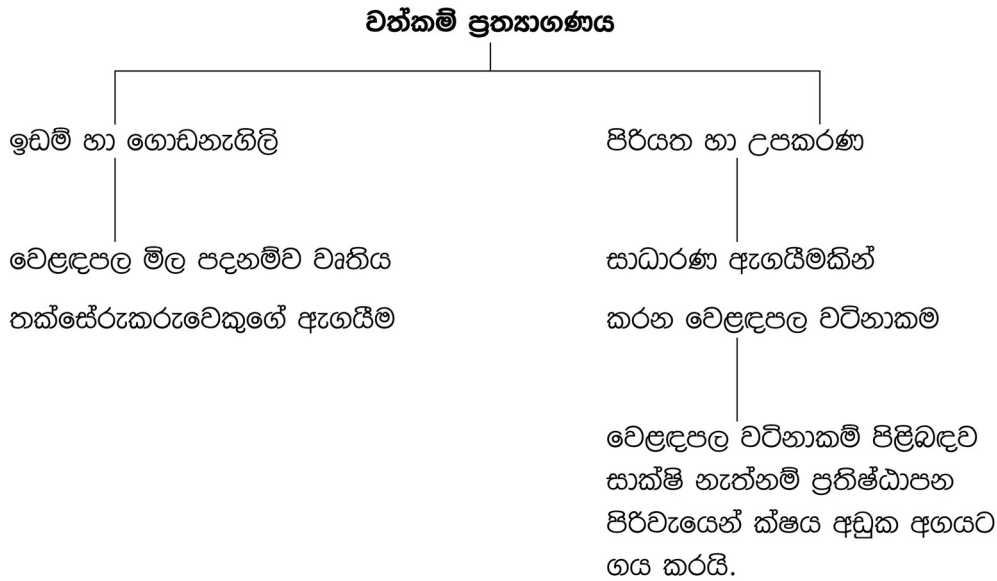
වත්කමක් සේ හඳුනාගත් පසු, දේපල පිරියත හා උපකරණ අයිතමයක් එහි පිරිවැය මත ගණනය කල සමුච්චිත ක්ෂය සහ සමුච්චිත හානිකර අලාභ අඩුකොට පෙන්නු ලැබේ.

ප්‍රත්‍යාගණන ආකෘතිය (Revaluation Model)

සාධාරණ අගය විශ්වසනීය ලෙස මැනිය හැකි දේපල පිරියත හා උපකරණ අයිතමයක්, මූලිකව පිරිවැය මත හඳුනාගෙන අනතුරුව, පසුකාලීනව, ප්‍රත්‍යාගණන දිනයට නිර්ණය කරන ලද සාධාරණ අගය මත ගණනය කල පසු කාලීන සමුච්චිත ක්ෂය සහ සමුච්චිත හානිකරණ අලාභ අඩුකොට එම දේපල පිරියත හා උපකරණ අයිතමයෙහි ධාරණ අගය නිර්ණය කරනු ලැබේ.

වාර්තාකරණ දිනට, වත්කමෙහි ධාරණ අගය එහි සාධාරණ අගයට සාපේක්ෂකව ප්‍රමාණාත්මකව වෙනස් නොවන අයුරින් නිශ්චිත කාල වකවානුවකට වරක් වත්කම් ප්‍රත්‍යාගණනය කල යුතුවේ.

ඉඩම් හා ගොඩනැගිලි වල සාධාරණ වටිනාකම සාමාන්‍යයෙන් වෙළඳපල මිල පදනම් වූ සාක්ෂි මත, සාමාන්‍යයෙන් වෘත්තීයමය සුදුසුකම් ලත් තක්සේරුකරුවෙකු විසින් කරන ඇගයීමකින් තීරණය කරනු ලැබේ. පිරියත හා උපකරණ අයිතමයන්ගේ සාධාරණ වටිනාකම ඇගයීමකින් තීරණය කරන ලද වෙළඳපල වටිනාකම වේ. දේපල පිරියත හා උපකරණ අයිතමයේ විශේෂිත ස්වභාවය හේතුවෙන් සහ අඛණ්ඩව ව්‍යාපාරයක කොටස් ලෙස පවත්වා ගෙනයාම හැරෙන්නට, මෙම අයිතම විකිණීම ඉතා කලාතුරකින් සිදුවීමේ හේතුවෙන් වෙළඳපල වටිනාකම පිළිබඳ සාක්ෂි නොමැති විටෙක එය ක්ෂය කල ප්‍රතිශ්ඨාපන පිරිවැය ප්‍රවේශය අනුව ඇස්තමේන්තු කරනු ලැබේ.

ප්‍රත්‍යාගණනය කරන දේපල, පිරියත හා උපකරණ අයිතමයන් හි සාධාරණ වටිනාකම්වල වෙනස්වීම් මත, ප්‍රත්‍යාගණනය කරන වාර ගණන රඳා පවතී. ප්‍රත්‍යාගණන වත්කමක සාධාරණ වටිනාකම විභි ධාරණ අගයෙන් ප්‍රමාණාත්මක ලෙස වෙනස්වන විට තවත් ප්‍රත්‍යාගණනයන් අවශ්‍ය වේ. සමහර දේපල, පිරියත හා උපකරණ අයිතමයන් වල ධාරණ අගයක් සැලකිය යුතු තරම් ක්ෂණික වෙනස්වීම් වලින් යුක්ත වන බැවින්, වාර්ෂික ප්‍රත්‍යාගණනයන් අවශ්‍ය වේ. සාධාරණ වටිනාකමෙහි සැලකිය යුතු නොවන තරම් වෙනස්වීම් පමණක් තිබෙන දේපල, පිරියත හා උපකරණ අයිතම සඳහා විවැනි නිතර සිදුකරන ප්‍රත්‍යාගණනයන් අනවශ්‍ය වේ. ඒ වෙනුවට සෑම වර්ෂ 3ට හෝ පහකට වරක් අයිතමය ප්‍රත්‍යාගණනය කිරීම ප්‍රමාණවත් වේ.

ප්‍රතිපාදනයේදී පහත දැක්වෙන කොන්දේසි සමග අනුකූල විය යුතුයි.

- වත්කම් ප්‍රත්‍යාගණනය කිරීම නිශ්චිත කාලපරිච්ඡේදයකට වරක් සිදුකල යුතුය.
- ප්‍රත්‍යාගණනය කිරීම තෝරාගත් වත්කම් පමණක් සඳහා සිදු නොකල යුතු අතර, ප්‍රත්‍යාගණනය කිරීමට අවශ්‍ය කරන වත්කම අන්තර්ගත වත්කම් සමූහයම එකවර ප්‍රත්‍යාගණනය කල යුතුය.

- උදා :-
- සියළුම ඉඩම් ප්‍රත්‍යාගණනය කල යුතු අතර, එක ඉඩමක් පමණක් ප්‍රත්‍යාගණනය නොකල යුතුය.
 - සියළුම ගොඩනැගිලි එකවර ප්‍රත්‍යාගණනය කල යුතුය
 - සියළුම වාහන එකවර ප්‍රත්‍යාගණනය කල යුතුය.

ප්‍රත්‍යාගණනය සඳහා ගිණුම්කරණය (Accounting for Revaluations)

ප්‍රත්‍යාගණනය ගිණුම් තැබීම පහත පරිදි ක්‍රම 2 ක් යටතේ ගිණුම් ගතකල හැකිය.

(අ) ප්‍රත්‍යාගණනයෙන් පසු වත්කමෙහි ධාරණ අගය ප්‍රත්‍යාගණන වටිනාකමට සමානුපාතික ලෙස නැවත සටහන් කෙරේ. වත්කමක් එහි ක්ෂය කල ප්‍රතිෂ්ඨාපන පිරිවැය භාවිතා කිරීම මගින් ප්‍රත්‍යාගණනය කිරීමේදී බොහෝ විට මෙම ක්‍රමය භාවිතා කෙරේ. වෙළඳපල අගය හිඟ්වය කර ගැනීමට අපහසු යන්ත්‍ර උපකරණ පිරිසත වැනි අයිතමයන් ප්‍රත්‍යාගණනය සඳහා මෙම ක්‍රමය යෝග්‍ය වේ.

(ආ) ප්‍රත්‍යාගණනයෙන් පසු වත්කමෙහි ධාරණ අගයට සමාන වන පරිදි, ප්‍රත්‍යාගණන දිනයට පවතින සම්පූර්ණ ක්ෂය ප්‍රමාණය වත්කමෙහි දළ ධාරණ අගයට එරෙහිව කපා හැර එහි ධාරණ අගය ප්‍රත්‍යාගණන දිනට පවතින සාධාරණ අගයට සමාන කෙරේ.

උදාහරණ :- සීමිත A සමාගම විසින් රු.1,500,000.00 ක් වටිනා යන්ත්‍රයක් මිලදී ගත් අතර, ය වාර්ෂිකව 10% බැගින් වාර්ෂිකව ක්ෂය කරන ලදී. මිලදීගත් දිනයේ සිට වර්ෂ 4ට පසු යන්ත්‍රයේ සාධාරණ අගය රු. ලක්ෂ 12 ක් විය. ඉහත ක්‍රම දෙක යටතේ මෙම ප්‍රත්‍යාගණනය සඳහා ගිණුම් තැබීම පෙන්වන්න.

වත්කම් ගිණුම

ඉ/ගෙ/ගෙ	1,500,000.00		
ප්‍රත්‍යාගණන සංචිත ගිණුම	500,000.00		
		ගෙ/ප/ගෙ	2,000,000.00
	2,000,000.00		2,000,000.00
		ස.ක්ෂය	
		ඉ/ගෙ/ගෙ	600,000.00
		ප්‍රත්‍යාගණන සංචිත	200,000.00
ගෙ/ප/ගෙ	800,000.00	ගිණුම	
	800,000.00		800,000.00

විස්තීරණ ආදායම් ප්‍රකාශය (වෙනත් විස්තීරණ ආදායම)

සම්පූර්ණ ක්ෂය ගිණුම	200,000.00	වත්කම් ගිණුම	500,000.00
ගෙ/ප/ගෙ	400,000.00		
	600,000.00		600,000.00

ගණනය කිරීම :-

වර්ෂ 4 ක් ක්ෂය කිරීමෙන් පසු වත්කමේ පොත්වල අගය රු.900,000.00 කි. එහෙත් මෙලෙස වර්ෂ 4 ක් ක්ෂය කර ඇති වර්ෂ 4 ක් පැරණි වත්කමක් ප්‍රතිෂ්ඨාපනය කිරීමේදී රු.1,200,000.00 ක් අවශ්‍ය වේ. වර්ෂ 4 ක් ක්ෂය කල වත්කමක් වෙළඳපල තුල හුවමාරු

වන වටිනාකම රු.1,200,000.00 ක් නම්, වර්තමාන වෙළඳපල මිල පදනම් කර ගනිමින් එහි මූලික පිරිවැය ගණනය කල හැකිය.

$$\frac{1,200,000 \times 100}{60} = \text{රු. } 2,000,000/-$$

මෙම රු. 2,000,000.00 හි වත්කම වාර්ෂිකව 10% බැගින් ක්ෂය කලේ නම්, මේ වන විට සමුච්චිත ක්ෂය ප්‍රමාණය.

$$2,000,000 \times 10\% \times 4 + \text{රු. } 800,000/- \text{ කි.}$$

වත්කම් ගිණුම

ඉ/ගෙ/ගෙ	1,500,000.00	සමුච්චිත ක්ෂය ගිණුම	600,000.00
ප්‍රත්‍යාගණන සංචිත ගිණුම	300,000.00		
		ගෙ/ප/ගෙ	1,200,000.00
	1,800,000.00		1,800,000.00

සමුච්චිත ක්ෂය ගිණුම

වත්කම් ගිණුම	600,000.00	ඉ/ගෙ/ගෙ	600,000.00
	600,000.00		600,000.00

විස්තීර්ණ ආදායම් ප්‍රකාශය (වෙනත් විස්තීර්ණ ආදායම)

		වත්කම් ගිණුම	300,000.00
ගෙ/ප/ගෙ	300,000.00		
	300,000.00		300,000.00

මෙම අවස්ථා දෙකෙහිදීම වෙනත් විස්තීර්ණ ආදායම් සඳහා හඳුනාගනු ලබන ප්‍රත්‍යාගණන සංචිත වටිනාකම සමාන වනු ඇත.

වත්කම් ප්‍රත්‍යාගණනය කිරීමේදී, ප්‍රත්‍යාගණනය කිරීම නිසා වත්කමෙහි ධාරන අගය වැඩි වන්නේ නම්, එය වෙනත් විස්තීර්ණ ආදායම් වලට හඳුනාගන්නා අතර සමුච්චිත වටිනාකම හිමිකම් යටතේ, "ප්‍රත්‍යාගණන අතිරික්තය" නැමැති සංචිතයට හඳුනාගනු ලැබේ. එසේ වුවද, එකම වත්කම පෙර වර්ෂයකදී ප්‍රත්‍යාගණන අලාභයක් ලැබෙන සේ ප්‍රත්‍යාගණනය කර ආදායම් ප්‍රකාශයට හර කරන ලද වටිනාකම ප්‍රතිවර්තය කරන වටිනාකම තෙක්, ප්‍රවර්ධන ප්‍රත්‍යාගණන ලාභයක් ආදායම් ප්‍රකාශයට බැර කල හැකිය.

දේපල, පිරියත හා උපකරණ අයිතමය ප්‍රතසාගණනය කිරීමෙන් ප්‍රතසාගණන අලාභයක් ඇතිවීම.

ඇති වන්නා වූ ප්‍රවර්ධන ප්‍රතසාගණන ලාභය පෙර වර්ෂයක වීම වත්කමේම හඳුනාගත් ප්‍රතසාගණන අලාභයක් ප්‍රතිවර්තස කරන්නේද

ඔව්

ප්‍රතිවර්තස වන ප්‍රතසාගණන අලාභය, ආදායම් ප්‍රකාශය බැර කර ඉතිරිය හිමිකම් බැර කරන්න.

නැත

වෙනත් විස්තීරණ ආදායම් බැර කොට සමුච්චිත ප්‍රතසාගණන වටිනාකම, ප්‍රතසාගණන සංධිම නැමැති හිමිකම් ගිණුමක නිරූපණය කෙරේ

වත්කමක් ප්‍රතසාගණනය කිරීමේදී, ප්‍රතසාගණන අලාභයක් ඇති වන්නේ නම්, එය ආදායම් ප්‍රකාශයට හර කරනු ලැබේ. එම වත්කමම පෙර වර්ෂයකදී, ප්‍රතසාගණන ලාභයක් ඇතිවන සේ ප්‍රතසාගණනය කිරීමෙන් ප්‍රතසාගණන සංචිතයක් ඇති වී ඇත්නම්, ප්‍රවර්ධන ප්‍රතසාගණන අලාභය විස්තීරණ ආදායම් ප්‍රකාශයට හර කිරීමට ප්‍රථමයෙන් ප්‍රතසාගණන සංචිතය තර කිරීමෙන් පසු ඉතිරිය පමණක් විස්තීරණ ආදායම් ප්‍රකාශයට හර කල යුතුය.

දේපල, පිරියත හා උපකරණ අයිතමය ප්‍රතසාගණනය කිරීමෙන් ප්‍රතසාගණන ලාභයක් ඇතිවීම.

ඇතිවන්නා වූ ප්‍රවර්ධන ප්‍රතසාගණන අලාභය පෙර වර්ෂයක වීම වත්කමේම හඳුනාගත් ප්‍රතසාගණන ලාභයක් ප්‍රතිවර්තස කරන්නේද?

ඔව්

ප්‍රතිවර්තස වන ප්‍රතසාගණන ලාභය, ප්‍රතසාගණන සංචිත ගිණුම හරකර ඉතිරිය විස්තීරණ ආදායම් ප්‍රකාශය හර කරන්න

නැත

සම්පූර්ණ ප්‍රතසාගණන අලාභය විස්තීරණ ආදායම් ප්‍රකාශයට හර කරන්න

උදාහරණ :- පහත තොරතුරු සීමිත A සමාගමේ පොත් වලින් උපුටා ගෙන ඇත.

මූල්‍ය තත්ව ප්‍රකාශන උපුටා ගැනීම. 31/12/2010 දිනට

යන්ත්‍ර - ප්‍රත්‍යාගණන වටිනාකම	රු. 800,000.00
(-) සමුච්චිත ක්ෂය වෙන් කිරීම	රු. (240,000.00)
2010.12.31 දිනට ලියා ගල අගය	560,000.00
සංචිත - ප්‍රත්‍යාගණය සංචිතය	80,000.00

අමතර තොරතුරු.

2010.12.31 දිනට මෙම යන්ත්‍රයෙහි ප්‍රත්‍යාගණන වටිනාකම රු. 400,000.00 ක් විය. අවශ්‍ය ගිණුම් පිලියෙල කරන්න.

යන්ත්‍ර ගිණුම

ඉ/ගෙ/ගෙ	800,000.00	ක්ෂය වෙන්කිරීම ගිණුම	240,000.00
		ප්‍රත්‍යාගණන සංචිත ගිණුම	80,000.00
		විස්තීරණ ආදායම්	80,000.00
		ප්‍රකාශනය	

ක්ෂය වෙන් කිරීම් ගිණුම

වත්කම් ගිණුම	240,000.00	ඉ/ගෙ/ගෙ	240,000.00
240,000.00	240,000.00		

ප්‍රත්‍යාගණන සංචිත ගිණුම

වත්කම් ගිණුම	80,000.00	ඉ/ගෙ/ගෙ	80,000.00
80,000.00	80,000.00		

උදාහරණ :- පහත දත්තයන් සීමිත A සමාගමේ පොත් වලින් 2010 දෙසැම්බර් 31 වන දිනට උපුටාගෙන ඇත.

2010.12.31 වන දිනට මූල්‍ය තත්ව ප්‍රකාශන උපුටාගැනීම

යන්ත්‍ර. ප්‍රත්‍යාගණන වටිනාකම	රු. 1,200,000.00
(-) ක්ෂය වෙන් කිරීම	රු. (300,000.00)
ලියා ගල අගය	රු. 840,000.00

පහත අතිරේක තොරතුරු සපයා ඇත.

2010.12.31 වන දිනට යන්ත්‍රයේ ප්‍රකාශණන වටිනාකම රු.1,000,000/- මෙම වත්කම මීට පෙර ප්‍රකාශණනයේදී රු. 80,000/- ක අලාභයක් ඇති වී තිබිණ. අවශ්‍ය ගිණුම් පිළියෙල කරන්න.

යන්ත්‍ර ගිණුම			
ඉ/ගෙ/ශෙ	1,200,000.00	ක්ෂය වෙන් කිරීම් ගිණුම	360,000.00
විස්තීර්ණ ආදායම	80,000.00		
ප්‍රකාශණය	100,000.00	ශෙ/ප/ගෙ	1,000,000.00
	1,360,000.00		1,360,000.00
ක්ෂය වෙන් කිරීම් ගිණුම			
යන්ත්‍ර ගිණුම	360,000.00	ඉ/ගෙ/ශෙ	360,000.00
ප්‍රකාශණන සංචිත ගිණුම			
	යන්ත්‍ර ගිණුම		100,000.00
ශෙ/ප/ගෙ	100,000.00		
	100,000.00		100,000.00
විස්තීර්ණ ආදායම් ප්‍රකාශනය (උපුටා ගැනීම)			
		වත්කම් ගිණුම	60,000.00

ප්‍රකාශණන සංචිතයක් උපලබ්ධි වීම

Realisation of a revaluation reserve

ප්‍රකාශණන සංචිතයක් උපලබ්ධි වීම අවස්ථා 2 කදී සිදුවේ.

- 1) ප්‍රකාශණනය කරන ලද වත්කම් විකිණීම
- 2) ප්‍රකාශණනය කරන ලද වත්කම අඛණ්ඩව ඉතිරි කාල පරිච්ඡේදය පුරාවට ව්‍යාපාරය තුළ භාවිතා කිරීම

1) ප්‍රකාශණනය කරන ලද වත්කම විකිණීම

මෙහිදී වත්කම විකිණීමත් සමගම, වත්කම ප්‍රකාශණනය කිරීමේදී ඇති වූ සංචිතය මුදල් ලාභයක් බවට පරිවර්ථනය වන බැවින්, ප්‍රකාශණන සංචිතයෙන් ලාභයට මාරු කල යුතුවේ. එනම් රඳවාගත් ලාභයට මාරු කල යුතුය.

2) වත්කම භාවිතයේදී, ප්‍රත්‍යාගණන සංචිතය රඳවාගත් ලාභවලට මාරු කෙරේ.

වත්කම ප්‍රත්‍යාගණනය කිරීමෙන් අනතුරුව වාර්ෂික ක්ෂය ප්‍රමාණය වැයවන අතර, ඒ ප්‍රමාණය මගින් වර්ෂයේ ශුද්ධ ලාභය අඩුවනු ඇත. එය ප්‍රතිපූරණය කිරීම පිණිස මෙලෙස ප්‍රත්‍යාගණන සංචිතය රඳවාගත් ලාභ වලට මාරු කෙරේ. මෙලෙස මාරු කෙරෙන වටිනාකම පහත පරිදි ගණනය කෙරේ.

ප්‍රත්‍යාගණනයට පසු වාර්ෂික ක්ෂය ප්‍රමාණය	xxx
(-) ප්‍රත්‍යාගණනයට පෙර වාර්ෂික ක්ෂය ප්‍රමාණය	(xxx)

ක්ෂය (Depreciation)

දේපල, පිරියත හා උපකරණ අයිතමයක මුල් පිරිවැය හා සසඳන විට සැලකිය යුතු පිරිවැයකින් සමන්විත වත්කම් අයිතමයේ සෑම එකක්ම වෙන් වෙන්ව ගෙන ක්ෂය කල යුතුය. ව්‍යාපාරයක් විස්තරාත්මක දේපල, පිරියත හා උපකරණ ලේඛණයක් පවත්වාගෙන යාම ක්ෂය ගණනය පහසු කරවයි. ව්‍යාපාරයක් දේපල පිරියත හා උපකරණ අයිතමයක් සඳහා මුලින් හඳුනාගත් වටිනාකම එහි වැදගත් කොටස් වලට වෙන්කර ඒ එකිනෙක කොටස වෙන් වෙන්ව ක්ෂය කරනු ඇත. උදාහරණයක් ලෙස ගුවන් යානයක බඳ රාමුව හා ඇන්ජිම වෙන් වෙන්ව ගෙන ක්ෂය කිරීම (ව්‍යාපාරය සතු හෝ මූලය කල්බද්දට යටත් වූ එකක් වුවද මෙලෙස ක්ෂය කිරීම යෝග්‍ය විය හැකිය.) දේපල පිරියත හා උපකරණ අයිතමයට වැදගත් කොටස්, ප්‍රයෝජනවත් ජීවිත කාලය ක්ෂය කිරීමේ ක්‍රමය එම අයිතමයේ තවත් කොටසක ප්‍රයෝජනවත් ජීවිත කාලයකට හා ක්ෂය කිරීමේ ක්‍රමයට එක හා සමාන වියහැක. එවැනි කොටස් සඳහා ක්ෂය අයකිරීම නිශ්චය කිරීමේදී එක් වත්කම් බණ්ඩයකට අයත් කොට ක්ෂය කරයි.

ව්‍යාපාරයක් දේපල, පිරියත හා උපකරණවල සමහර කොටස් වෙන්ව ගෙන ක්ෂය කරන තාක්දුරට, එම අයිතමයේ ඉතිරිය වෙන්ව ක්ෂය කරයි. අයිතමයේ ඉතිරිය තනි තනිව ගත්කල වැදගත් නොවන කොටස් වලින් සමන්විත වේ නම්, ව්‍යාපාරයක් මෙම කොටස් සඳහා වෙනස් වන ආකාරයේ අපේක්ෂාවන් තිබේනම් එහි කොටස්වල පරිභෝජන රටාව සහ/හෝ ප්‍රයෝජනවත් ජීවිත කාලය නිවැරදිව නියෝජනය කරන ආකාරයට ඉතිරිය ක්ෂය කිරීම සඳහා බොහෝ සෙයින් නිවැරදි යැය හැඟෙන ශිල්පීය ක්‍රමයක් භාවිතය අවශ්‍ය වේ.

ව්‍යාපාරයක්, අයිතමයේ මුළු පිරිවැය හා සසඳන විට සැලකිය යුතු පිරිවැයක් හැකි කොටස් වෙනමම ක්ෂය කිරීම සඳහා තෝරාගනු ඇත. එක් එක් කාලපරිච්ඡේදය සඳහා වූ ක්ෂය අයකිරීම වෙනත් වත්කමක ධාරණ අගයෙහි ඇතුලත් කරන්නේ නම් හැර ලාභාලාභ ගණනයට ඇතුලත් කල යුතුය.

කාල පරිච්ඡේදයක් සඳහා වූ ක්ෂය අය කිරීම සාමාන්‍යයෙන් ලාභාලාභ ගණනයේදී ඇතුලත් කෙරේ. කෙසේ වුවද සමහර අවස්ථාවල වත්කමක් තුල අන්තර්ගත අනාගත ආර්ථික ප්‍රතිලාභ වෙනත් වත්කමක් නිපදවීම සඳහා අවශෝෂණය කරනු ඇත. මෙම අවස්ථාවේදී

ක්ෂය කිරීම් අනෙක් වත්කමේ පිරිවැයෙහි කොටසක් වන අතර, එය එහි ධාරණ අගයෙහි අඩංගු කරනු ලැබේ. උදාහරණයක් ලෙස දේපල, පිරියත හා උපකරණ වල ක්ෂයවීම, බඩුතොග වල පරිවර්ථන පිරිවැයෙහි ඇතුලත් කෙරේ. ශ්‍රී.ල.ගි.ප්‍ර. අංක 02 (LKAS-02) එසේම සංවර්ධන කටයුතු සඳහා භාවිතා කරන දේපල, පිරියත හා උපකරණවල ක්ෂය වීම් ශ්‍රී.ල.ගි.ප්‍ර. අංක 38, අස්පෘෂ්‍ය වත්කම් ප්‍රකාරව අස්පෘෂ්‍ය වත්කම් පිරිවැයෙහි ඇතුලත් කෙරේ.

ක්ෂය වන අගය සහ ක්ෂය වන කාල පරිච්ඡේදය.

Depreciable Amount and deprecation Period

වත්කමක ක්ෂයවන අගය එහි ප්‍රයෝජනවත් ජීවිත කාලය මුළුල්ලේ සමානුකූල පදනමක් මත විභජනය කල යුතුය. වත්කමක අවශේෂ වටිනාකම සහ ප්‍රයෝජනවන ජීවිත කාලය අඩු කරමින් සෑම මුදල් වර්ෂයක් අවසානයේදීම සමාලෝචනය කල යුතු අතර, මුලිකව ඇස්තමේන්තු කල අපේක්ෂිත තත්වයන්ගෙන් වෙනස් වන්නේ නම්, එම වෙනස්කම් ශ්‍රී.ල.ගි.ප්‍ර. අංක 08 'ගිණුම්කරණ ප්‍රතිපත්ති, ගිණුම්කරණ ඇස්තමේන්තුවල වෙනස්වීම් සහ වැරදි' ප්‍රකාරව ගිණුම්කරණ ඇස්තමේන්තුවක වෙනසක් ලෙස ගිණුම්ගත කල යුතුය. වත්කමක සාධාරණ අගය එහි ධාරණ අගය ඉක්මවා ගියද, වත්කමේ අවශේෂ වටිනාකම එහි ධාරණ අගය නොඉක්මවන තාක් දුරට එය ක්ෂය කල යුතුය.

වත්කමක පිරිවැය රු.800,000/- සහ සමුච්චිත ක්ෂය රු.300,000/- ක් යැයි උපකල්පනය කරන්න. මෙම වත්කමේ සාධාරණ අගය රු. 600,000/- ක් සේ ගණනය කර ඇත.

පිරිවැය	රු. 800,000.00
සමුච්චිත ක්ෂය	රු. 300,000.00
සාධාරණ අගය	රු. 500,000.00

සාධාරණ අගය	ධාරණ අගය
රු. 600,000.00	රු. 500,000.00

මෙහිදී මෙම වත්කම ක්ෂය කෙරේ. එහෙත් මෙම උදාහරණයේදී ඇති වත්කමේ අවශේෂ වටිනාකම රු.550,000/- ක් නම්

ධාරණ අගය	අවශේෂ අගය
රු. 500,000.00	රු. 550,000.00

මෙහිදී ක්ෂය කිරීමක් අවශ්‍ය නොවේ. කෙදිනක හෝ මෙම වත්කම නැවත ක්ෂය කරන්නේ වත්කමේ අවශේෂ අගය ධාරණ අගයට වඩා අඩු වුවහොත් පමණි. වත්කමක ක්ෂය වන අගය තීරණය වනුයේ, එහි සුන්බුන් අගය අඩුකිරීමෙන් පසුවය. වත්කමක අව-

ශේෂ වටිනාකම බොහෝ විට සැලකිය යුතු තරම් නොවන්නේ නම් ක්ෂය වන අගය ගණනය කිරීමේදී එය සැලකිල්ලට නොගත යුතුය. වත්කමක ක්ෂය කිරීම ආරම්භ වන්නේ එය පාවිච්චි කිරීමට සූදානම් තත්ත්වයට ගෙන ආ පසුවය. එසේම වත්කමක් විකිණීම සඳහා වන වත්කමක් සේ හඳුනා ගන්නා දිනයක් (Asset held for sale SLFRS-03) වත්කම ඉවත් කරන දිනයත් යන දින දෙකෙන් කලින් විලක්ෂිත දිනයේදී එම වත්කම සම්බන්ධව ක්ෂය කිරීම නවතා දමයි. එමනිසා වත්කමක් සම්පූර්ණයෙන් ක්ෂය කර නොමැතිනම්, වරකට අක්‍රීයව පැවතියද, ක්‍රියාකාරී භාවිතයෙන් විශ්‍රාම ගැන්වුවද, ක්ෂය කිරීම නතර කරනු නොලැබේ. කෙසේ වුවද, භාවිතය මත පදනම්ව, ක්ෂය අගය කරන්නේ නම් නිෂ්පාදනයක් සිදු නොවන අවස්ථාවන්හිදී ක්ෂය කිරීම කරනු නොලැබේ.

වත්කමක් තුල අන්තර්ගත ආර්ථික ප්‍රතිලාභ ප්‍රධාන වශයෙන් වත්කමේ භාවිතය තුලින් ව්‍යාපාරයක් ලබාගනී. කෙසේ වුවද තාක්ෂණික හෝ වාණිජ යල්පැනීම සහ වත්කමක් අක්‍රීයව පැවතීමේදී සිදුවන ගෙවීයාම් වැනි සාධකවල ප්‍රතිඵලයක් ලෙස බොහෝ විට වත්කමෙන් ලබාගත හැකිව තිබූ ආර්ථික ප්‍රතිලාභ පහත වැටීමක් සිදුවේ. මේ අනුව වත්කමක ප්‍රයෝජනවත් ජීවිත කාලය නිශ්චය කිරීමේදී පහත සාධක සියල්ලක්ම සැලකිල්ලට ගත යුතුය.

- 1) වත්කමෙහි අපේක්ෂිත භාවිතය වත්කමෙහි අපේක්ෂිත ධාරිතාව හෝ භෞතික නිමැවුම පදනම්ව භාවිතය නිර්ණය කරනු ලැබේ.
- 2) වත්කමක භාවිතා කරනු ලබන වැඩමුර ගණන, අළුත්වැඩියා හා නඩත්තු වැඩසටහන් සහ වත්කම අක්‍රීයව පවතින විට දක්වන සැලකිල්ල හා නඩත්තු කිරීම වැනි මෙහෙයුම් සාධක මත රඳා වතින අපේක්ෂිත භෞතිකමය වැහැරීම් හා ගෙවීයාම.
- 3) නිෂ්පාදනයේ ඇතිවන වෙනස්කම් හෝ වැඩි දියුණුවීම් හෝ වත්කමෙහි නිෂ්පාදනය හෝ සේවා නිමැවුම් සඳහා වූ වෙළඳපල ඉල්ලුමෙහි වෙනස්වීම් වලින් පැන නගින තාක්ෂණික හා වාණිජ යල් පැනීම්.
- 4) කල් ඉකුත්වීමේ දින හෝ සම්බන්ධිත කල්බදු වත්කම් වල භාවිතය සඳහා වූ නෛතික හෝ ඒ හා සමාන සීමා කිරීම්

ඉඩම් හා ගොඩනැගිලි එකිනෙකින් වෙන්කල හැකිනම් වත්කම් වන අතර, ඒවා එකට අත්පත් කරගනු ලැබූ විටෙක පවා වෙන් වෙන්ව ගිණුම් තබනු ලැබේ. ගල් වලවල්, ඉඩම් ගොඩකිරීම් සඳහා යොදා ගන්නා වැඩබිම් වැනි ව්‍යාපාරික කිහිපයක් හැරුණු විට ඉඩම් සාමාන්‍යයෙන් අසීමිත ජීවිත කාලයකින් යුක්ත වන බැවින් ඒවා ක්ෂය නොකෙරේ. ගොඩනැගිලි සීමිත ජීවිත කාලයකින් යුක්ත වන අතර, එමනිසා ඒවා ක්ෂය වන වත්කම් වේ. ගොඩනැගිල්ලක් ඉදිකර ඉඩමෙහි වටිනාකමෙහි වැඩිවීමක් ගොඩනැගිල්ලෙහි ප්‍රයෝජනවත් ජීවිත කාලය නිශ්චය කිරීම කෙරෙහි බල නොපායි.

ඉඩමේ පිරිවැයට, භූමියේ ඇති දෑ ගලවා දැමීමේ ඉවත් කිරීමේ සහ ප්‍රතිසංස්කරණය කිරීමේ පිරිවැයන් ඇතුලත් වන්නේ නම්, ඉඩම් පිරිවැයෙහි වූ එම කොටස, එම පිරිවැය දැරීමෙන් ලැබෙන ප්‍රතිලාභ ලබාගන්නා කාල සීමාව පුරා ක්ෂය කරනු ලැබේ. ඇතැම් විටකදී මුළු ඉඩමටම සීමිත ප්‍රයෝජනවත් ජීවිත කාලයක් තිබිය හැකි අතර, එවැනි විටෙකදී එම ඉඩමෙන් ප්‍රතිලාභ ලැබෙන ආකාරය අනුව ක්ෂය ගණනය කල හැකිය.

ක්ෂය ක්‍රමය (Depreciation Method)

භාවිතා කරන ක්ෂය ක්‍රමයෙන් වත්කමේ ආර්ථික ප්‍රතිලාභ පරිභෝජන රටාව නිරූපණය කල යුතුය. වත්කමක ක්ෂය වන අගය එහි ජීවිත කාලය පුරා ක්‍රමවත් පදනමක් මත වෙන් කිරීමට විවිධාකාර ක්‍රම භාවිතා කල හැකිය.

- උදා :-
- සරල මාර්ග ක්‍රමය
 - හීනවන ශේෂ ක්‍රමය
 - නිෂ්පාදන ඒකක ක්‍රමය
 - නිෂ්පාදන පැය ක්‍රමය
 - නිදන් අරමුදල් ක්‍රමය

සරල මාර්ග ක්‍රමය (Straight line Method)

මෙම පදනම මත, වත්කමක ක්ෂය වන අගය එහි ඵලදායී ජීව කාලය පුරා සමානුපාතිකව විභාජනය කෙරේ.

උදාහරණ :- යන්ත්‍රයක පිරිවැය රු. 500,000/- ක් වන අතර සුන්ඹුන් අගය රු.50,000/- කි. වත්කමෙහි ජීවිත කාලය වර්ෂ 5 කි.

$$\begin{aligned} \text{වාර්ෂික ක්ෂය ක්‍රමය} &= \frac{\text{පිරිවැය-සුන්ඹුන් අගය}}{\text{ඵලදායී ජීවිත කාලය}} \\ &= \frac{\text{රු. (500,000-50,000)}}{5} \\ &= \text{රු. 90,000} \end{aligned}$$

$$\text{ක්ෂය ප්‍රතිශතය} = \frac{90,000}{500,000} \times 100\% = 18\%$$

1. වැනි වර්ෂයේ ක්ෂය	-	500,000 × 18%	=	90,000
2. වැනි වර්ෂයේ ක්ෂය	-	500,000 × 18%	=	90,000
3. වැනි වර්ෂයේ ක්ෂය	-	500,000 × 18%	=	90,000
4. වැනි වර්ෂයේ ක්ෂය	-	500,000 × 18%	=	90,000
5. වැනි වර්ෂයේ ක්ෂය	-	500,000 × 18%	=	90,000
				450,000
එකතුවලා සුන්ඹුන් අගය -				<u>50,000</u>
				500,000

හීනවන ක්ෂය ක්‍රමය (Diminishing Blance Method)

මෙම ක්‍රමයේදී එක් එක් ගිණුම් කාල පරිච්ඡේදය සඳහා ක්ෂය කරනු ලබන්නේ එම කාල පරිච්ඡේදය ආරම්භයේ පවතින ශුද්ධ වටිනාකම (පොත් අගය) මත පදනම් වෙමිනි. වාර්ෂික ක්ෂය අනුපාතය පහත සූත්‍රය ආධාරයෙන් ගණනය කෙරේ.

$$\text{වාර්ෂික ක්ෂය අනුපාතය} = \frac{1-n}{C} \times S \times 100$$

n = එලදායි ජීවිත කාලය

s = සුන්ඹුන් අගය

c = පිරිවැය

උදාහරණ :- වත්කමක පිරිවැය රු.500,000 කි. සුන්ඹුන් අගය රු.50,000 කි. ජීවිත කාලය වර්ෂ 5 කි. ක්ෂය අනුපාතය පහත පිරිදි ගණනය කල හැකිය.

$$\frac{1-5}{500,000} \times 50,000 \times 100 = 36.91\%$$

වාර්ෂික ක්ෂය ප්‍රමාණය

1.	500,000	×	36.91%	184,550	-	315,450
2.	315,450	×	36.91%	116,432	-	199,018
3.	199,018	×	36.91%	73,457	-	125,561
4.	125,561	×	36.91%	46,344	-	79,217
5.	79,217	×	36.91%	<u>29,238</u>	-	<u>50,000</u>
				<u>450,021</u>		<u>450,000</u>

නිෂ්පාදන ඒකක ක්‍රමය (Production Units method)

මෙහිදී යන්ත්‍රය විසින් නිෂ්පාදනය කරනු ලබන ඒකක ප්‍රමාණය කල්තියා පුරෝකථනය කල හැකි විය යුතුය. එහිදී යන්ත්‍රය නිෂ්පාදනය කිරීමට අපේක්ෂා කරන මුළු ඒකක ප්‍රමාණයම ඒ ඒ වර්ෂයේ නිෂ්පාදනය කල සත්‍ය ඒකක ප්‍රමාණය මත වර්ෂයේ ක්ෂය ප්‍රමාණය ප්‍රමාණාත්මකව නිශ්චය කරනු ලබයි.

උදා :- යන්ත්‍රයක පිරිවැය රු. 800,000 කි. ඒ ඒ වර්ෂයේ හිඟපාදනය කල ඒකක සංඛ්‍යාව පහත දැක්වේ.

වර්ෂය	ඒකක සංඛ්‍යාව
1	300,000
2	600,000
3	700,000
4	800,000
5	600,000
	<u>3,000,000</u>

ඒ ඒ වර්ෂයට අදාල ක්ෂය ගණනය කිරීම පහත දැක්වේ.

$$1. \frac{300,000}{3,000,000} \times 800,000 = 80,000$$

$$2. \frac{600,000}{3,000,000} \times 800,000 = 160,000$$

$$3. \frac{700,000}{3,000,000} \times 800,000 = 186,667$$

$$4. \frac{800,000}{3,000,000} \times 800,000 = 213,333$$

$$5. \frac{600,000}{3,000,000} \times 800,000 = 160,000$$

800,000

ප්‍රයෝජනවත් ජීවිත කාලය සමාලෝචනය කිරීම (Review of useful life)

මෙම ප්‍රමිතියට අනුකූලව, වත්කමක ප්‍රයෝජනවත් ජීවිත කාලය සමාලෝචන කල යුතුවේ. මූලිකව ජීවිත කාලය ඇස්තමේන්තු කිරීමේදී පාදක වූ තත්ත්වයන්ගේ වෙනස්වීමක් සිදුවන විට, ජීවිත කාලයෙහිද වෙනස්වීමක් සිදුවිය යුතුය. ඒ අනුව ඉදිරි කාලපරිච්ඡේද සඳහා ගණනය කරනු ලබන ක්ෂය ප්‍රමාණයද වෙනස් විය යුතුය.

උදාහරණ :- පහත විස්තර 2009.12.31 දිනට සීමිත A සමාගමේ පොත් වලින් උපුටාගන්නා ලදී.

2009.12.31 දිනට යන්ත්‍රයේ පිරිවැය	- රු.	1,000,000.00
2009.12.31 දිනට යන්ත්‍රයේ සමුච්චිත	- රු.	400,000.00

ක්ෂය

වාර්ෂිකව වත්කම පිරිවැය මත ක්ෂය වීම් 10% බැගින් අය කරනු ඇත. 2009.12.31 දිනට මෙම වත්කමේ ජීවිත කාලය සමාලෝචනය කිරීමේදී එය වර්ෂ 8 ක් ලෙස තහවුරු විය. මේ අනුව 2009.12.31 න් පසු ගිණුම් කාල පරිච්ඡේද සඳහා ක්ෂය ගණනය කිරීම පහත පරිදි සිදුකල යුතුය.

මූලික ඇස්තමේන්තු වලට අනුකූලව වත්කමේ ජීවිත කාලය වර්ෂ 10 ක්. ඒ අනුව වාර්ෂික ක්ෂය ප්‍රමාණය විය යුත්තේ	$\frac{1,000,000}{10} = 100,000$ කි.
2009.12.31 දිනට වර්ෂ 4 ක් ගත වී ඇත.	$\frac{400,000}{100,000} = 4$
මේ අනුව වත්කම ක්ෂය කලයුතු ඉතිරි වර්ෂ සංඛ්‍යාව	$= (8-4) = 4$
මේ අනුව 2009.12.31 ට පසු කාලපරිච්ඡේද සඳහා ක්ෂය වටිනාකම	$= \frac{(1,000,000-400,000)}{4}$
	$=$ රු. 150,000/-

යන්ත්‍ර ගිණුම

ඉ/ගෙ/ගෙ	1,000,000.00		
		ගෙ/ප/ගෙ	1,000,000.00
	1,000,000.00		1,000,000.00

ක්ෂය වෙන් කිරීම් ගිණුම

ඉ/ගෙ/ගෙ	450,000.00
ක්ෂය වියදම	150,000.00

ශෙ/ප/ශෙ	450,000.00	
	450,000.00	450,000.00

ක්ෂය ක්‍රමය සමාලෝචන කිරීම (Review of depreciartion Method)

ක්ෂය ක්‍රමය තීරණය කරනු ලබනුයේ, අදාල වත්කමෙන් ව්‍යාපාරය වෙත ආර්ථික ප්‍රතිලාභ ගලා එන්නා වූ ස්වභාවය අනුව වේ. ව්‍යාපාරය විසින් හඳුනාගනු ලබන ක්ෂය ප්‍රමාණය මගින් අදාල වත්කමෙන් ආර්ථික ප්‍රතිලාභ ව්‍යාපාරය වෙත ගලා එන්නා වූ ආකාරය තීරණය කල යුතුවේ. වත්කම ජීවිත කාලය මෙන්ම ක්ෂය කිරීමේ ක්‍රමයද වරින්වර සමාලෝචනය කල යුතුවේ. එවැනි විටෙක, ක්ෂය ක්‍රමයෙහි වෙනසක් අවශ්‍යවන්නේ නම් අදාල ක්ෂය කිරීමේ ක්‍රමය වෙනස් කල යුතු අතර, එය ගිණුම් ප්‍රතිපත්ති වෙනසක් නොව ඇස්තමේන්තු වෙනසක් ලෙස ශ්‍රී.ල.ගි.ප්‍ර. අංක 8 හි ප්‍රතිපාදන වලට අනුකූලව ගිණුම් තැබීම කල යුතුය.

උදාහරණ :- සීමිත A සමාගම රු. 1,500,000 ක පිරිවැයකට යන්ත්‍රයක් මිලදීගන්නා ලදී. මෙය වාර්ෂිකව 10% බැගින් හීනවන ශේෂ ක්‍රමය මත ක්ෂය කිරීමට තීරණය කරන ලදී. අත්පත් කර ගැනීමෙන් වර්ෂ 20 පසු මෙය සරල මාර්ග ක්‍රමය මත ක්ෂය කලයුතු යැයි තීරණය විය. මෙම තීරණයෙන් පසු වාර්ෂික ක්ෂය ප්‍රමාණය ගණනය කරන්න.

ක්ෂය ක්‍රමය වෙනස් කරන දිනට වත්කමේ පොත් වල අගය

1 වැනි වර්ෂය	-	1,500,000×10%	= 150,000	
				(150,000)
<hr style="width: 20%; margin: auto;"/>				
2 වැනි වර්ෂය	-	1,350,000×10%	= 135,000	
				(135,000)
<hr style="width: 20%; margin: auto;"/>				
			1,215,000	

ඉදිරි කාලපරිච්ඡේද සඳහා වාර්ෂික ක්ෂය ප්‍රමාණය

$$= \frac{1,215,000}{8} = 151,875$$

හානිකරණය (Impariment)

ව්‍යාපාරයක් දේපල පිරිසත හා උපකරණ අයිතමයක් හානිකරණයට භාජනය වී ඇත්දැයි තීරණය කිරීම ශ්‍රී.ල.ගි.ප්‍ර. අංක 36 (LKAS-36) 'වත්කම් හානිකරණය' අනුව තීරණය කරයි. ව්‍යාපාරයක් සහ එහි වත්කම්වල ධාරණ අගයන් සමාලෝචනය කරනුයේ කෙසේද යන්න සහ වත්කමක අයකරගත හැකි වටිනාකම තීරණය කරනුයේ කෙසේද යන්න සහ එය

භාණ්ඩකරණ අලාභයක් ලෙස හඳුනාගනු ලබන හෝ හඳුනා ගැනීම ප්‍රතිවර්තය කරනුයේ කුමන අවස්ථාවේදීද යන්න මෙම ප්‍රමිතිය පැහැදිලි කරයි.

භාණ්ඩකරණ සඳහා වන්දි ගෙවීම (Compensations for Impairments)

භාණ්ඩකරණය වූ, හැකි වූ හෝ අත්හරින ලද දේපල පිරිසත හා උපකරණ අයිතමයන් සඳහා තුන්වන පාර්ශවයන්ගෙන් අයවන වන්දි මුදල්, වන්දි ලැබිය යුතු බවට පත් වනාම ලාභයේ හෝ අලාභයේ ඇතුළත් කල යුතුය. දේපල, පිරිසත හා උපකරණ අයිතමයකින් පැහැනගින භාණ්ඩකරණයන් හෝ අලාභ, තුන්වන පාර්ශවයන්ගෙන් ඊට අදාල වන්දි ඉල්ලීම් හෝ ගෙවීම් සහ පසු කාලීනව ප්‍රතික්ෂේපනය කරන වත්කම් මිලට ගැනීම හෝ ඉදිකිරීම වෙන් වෙන් ආර්ථික සිද්ධීන් වන අතර පහත පරිදි වෙන්ව ගිණුම් ගත කරනු ලැබේ.

- (i) දේපල, පිරිසත හා උපකරණ අයිතමයක භාණ්ඩකරණයන් ශ්‍රී.ල.ඟි.ප්‍ර. අංක 36 (L.K.A.S.-36) ප්‍රකාරව හඳුනාගනු ලැබේ.
- (ii) විශ්‍රාම ගැන්වූ හෝ ඉවත් කරන ලද දේපල, පිරිසත හා උපකරණ අයිතමයන් ඉවත් කර දැමීම මෙම ප්‍රමිතිය අනුව තීරණය කෙරේ.
- (iii) භාණ්ඩකරණය වූ, හැකි වූ හෝ අතිරික්ත දේපල, පිරිසත හා උපකරණ අයිතමයන් සඳහා තුන්වන පාර්ශවයන්ගෙන් ලැබෙන වන්දි මුදල් ලැබිය යුතු බවට පත් වූ වනාම ලාභය හෝ අලාභය තීරණය කිරීමේදී අන්තර්ගත කරනු ඇත.
- (iv) ප්‍රතික්ෂේපනය කිරීම් වශයෙන් ප්‍රතිසංස්කරණය කල මිලදී ගත් හෝ ඉදිකල දේපල, පිරිසත හා උපකරණ අයිතමයන්ගේ පිරිවැය මෙම ප්‍රමිතිය ප්‍රකාරව තීරණය කරයි.

දේපල පිරිසත හා උපකරණ ඉවත් කිරීම

Retirement of Property, Plant and Equipemnt

දේපල පිරිසත හා උපකරණ අයිතමයක ධාරණ අගය

- විකුණා බැහැර කිරීමේදී හෝ
- විය පාවිච්චි කිරීමෙන් හෝ විකුණා බැහැර කිරීමෙන් අනාගත ප්‍රතිලාභ කිසිවක් අපේක්ෂා නොකරන විට, පොත්වලින් ඉවත් කරනු ලැබේ. දේපල, පිරිසත හා උපකරණ අයිතමයක් ඉවත් කිරීමේදී ඇතිවන ලාභ හෝ අලාභ ඉවත්කරන අවස්ථාවේදී ලාභාලාභ ගණනයට ඇතුළත් කරනු ලැබේ.

දේපල, පිරිසත හා උපකරණ සම්බන්ධව මූල්‍ය ප්‍රකාශනවල කලයුතු හෙලිදරව් කිරීම්

Disclosures required in the financial statements in respect of property plant and Equipment

මූල්‍ය ප්‍රකාශනවල එක් එක් දේපල, පිරිසත හා උපකරණ පන්තිය සම්බන්ධව පහත හෙලිදරව් කිරීම් කල යුතුය.

- (i) දළ ධාරණ අගයන් නිශ්චය කිරීම සඳහා භාවිතා කල මිනුම්කරණ පදනම
- (ii) භාවිතා කල ක්ෂය ක(මය
- (iii) භාවිතා කල ක්ෂය අනුපාතික හෝ ප්‍රයෝජනවත් ජීවිත කාලයන්
- (iv) කාලවිච්චිත ආරම්භයේ හා අවසානයේ දළ ධාරණ අගයන් සහ සමුච්චිත ක්ෂය (සමුච්චිත හානිකරණ අලාභ සමග)

පහත දැක්වෙන දෑ පෙන්වමින් කාලපරිච්චේදය ආරම්භයේ හා අවසානයේ ධාරණ අගයන්ගේ සැසඳීමක්.

1. එකතු කිරීම
 2. විකුණා දැමීම සඳහා වර්ග කර ඇති වත්කම් හෝ විකුණා දැමීම සඳහා වර්ග කර ඉවත් කිරීමට ඇති බාණ්ඩය යටතේ ඇතුලත් කර ඇති වත්කම් හා අනෙකුත් ඉවත් කිරීම්
 3. ව්‍යාපාර සංයෝජන මාර්ගයෙන් දේපල පිරිසත හා උපකරණ අත්පත් කර ගැනීම
 4. ප්‍රත්‍යාගණනයන්ගේ ප්‍රතිඵලයක් ලෙස හා ශ්‍රී.ල.භි.ප්‍ර. 36 (LKAS-36) ප්‍රකාරව හඳුනාගත් හෝ ස්කන්ධයට ප්‍රතිවර්තය කල හානිකරන අලාභවල ප්‍රතිඵලයක් වශයෙන් වූ දේපල වල අඩුවැඩි වීම
 5. ශ්‍රී.ල.භි.ප්‍ර. 36 (LKAS-36) ප්‍රකාරව ලාභා ලාභ ප්‍රත්‍යාගණනයේ හඳුනාගත් හානිකරණ අලාභ
 6. ශ්‍රී.ල.භි.ප්‍ර. 36 (LKAS-36) ප්‍රකාරව විස්තීරණ අදාළයම් ප්‍රකාශයේ පරිවර්තය කල හානිකරන අලාභ
 7. ක්ෂය
 8. විදේශීය මෙහෙයුමක, ගනුදෙනු වාර්තාකරණ ව්‍යාපාරයක, වත්කම් සම්බන්ධව කරන විනිමය පරිවර්තන ක්‍රියාවන්හිදී පැන නගින ශුද්ධ විනිමය වෙනස්කම්.
- (ii) අනෙකුත් වෙනස්කම් මූල්‍ය ප්‍රකාශන වල, දේපල පිරිසත හා උපකරණ සම්බන්ධව පහත දෑ ද හෙලිදරව් කල යුතුය.

1. අයිතිය මත පැන වී ඇති සීමාවන් හා වගකීම සඳහා ආරක්ෂණයක් ලෙස නම් කර ඇති දේපල පිරිසත හා උපකරණවල පැවැත්ම හා වටිනාකම
2. දේපල පිරිසත හා උපකරණ අයිතමයක ධාරණ අගයෙහි හඳුනාගත් විය ඉදිකිරීමේදී දැරූ විදේශීය ප්‍රමාණයන්
3. දේප, පිරිසත හා උපකරණ අත්පත්කර ගැනීම සඳහා වූ ගිවිසුම්ගත බැඳීම්
4. ආදායම් ප්‍රකාශනයෙහි මුහුණතෙහි වෙනම හෙළිදරව් කර නොමැති, විස්තීරණ ආදායම් ප්‍රකාශනයේ ඇතුළත්ව ඇති හානිකරණ වූ, නැති වූ හෝ අත්හරින ලද දේපල, පිරිසත හා උපකරණ අයිතමයන් සඳහා තුන්වන පාර්ශවයන්ගේ වන්දි ලැබීම.

ව්‍යාපාරයක් වත්කම් ක්ෂය කිරීම සඳහා යොදාගත් ක්‍රම ඇස්තමේන්තුගත ප්‍රයෝජනවත් ජීවිත කාලයන් හෝ ක්ෂය අනුපත හෙළිදරව් කිරීමෙන් මූල්‍ය ප්‍රකාශන පරිශීලනය කරන්නන්ට, කළමනාකරනය විසින් තෝරාගෙන ඇති ප්‍රතිපත්තීන් සමාලෝචනය කිරීමට හැකි තොරතුරු සන්නිවේදනය කල හැකි අතර, සමාන ව්‍යාපාර සමග සංසන්දනය කිරීමේ හැකියාවද ඇති කරයි. මෙවන් හේතූන් නිසා

- (i) කලාපරිච්ඡේදයක් තුල ආදායම් ප්‍රකාශනය තුලින් හෝ වෙනත් වත්කම් පිරිවැයේ කොටසක් වශයෙන් හඳුනාගත් ක්ෂය ප්‍රමාණය හා
- (ii) කලාපරිච්ඡේදය අවසානයේ සමුච්චිත ක්ෂය හෙළිදරව් කිරීම අවශ්‍ය වේ

දේපල, පිරිසත හා උපකරණ සම්බන්ධ වූ ප්‍රවර්ධන කාල පරිච්ඡේදයේ හෝ ඊට පසු කාලපරිච්ඡේද වල බලපෑමක් ඇති කරන්නේ යැයි අපේක්ෂිත ගිණුම්කරණ ඇස්තමේන්තුවක වෙස්විම් ස්වභාවය, බලපෑම ව්‍යාපාරයක් විසින් ශ්‍රී.ල.ගි.ප්‍ර. 08 (LKAS-08) ප්‍රකාරව හෙළිදරව් කල යුතුය.

- උදා :-
- (i) අවශේෂ විනාකම
 - (ii) දේපල, පිරිසත හා උපකරණ අයිතමයන් ගලවා දැමීමේ, ඉවත් කිරීමේ හා ප්‍රතිසංස්කරණය කිරීමේ ඇස්තමේන්තුගත පිරිවැයන්
 - (iii) ප්‍රයෝජනවත් ජීවිත කාලයක්
 - (iv) ක්ෂය ක්‍රමය

දේපල පිරිසත හා උපකරණ අයිතමයන් ප්‍රත්‍යාගණන අගයන්ට ප්‍රකාශ කර ඇති විට පහත දෑ හෙළිදරව් කල යුතුය.

ශ්‍රී ලංකා ගිණුම් ප්‍රමිත අංක 23

ණයගැනුම් පිරිවැය

Borrowing Cost

ප්‍රධාන මූලධර්මය (Core principle)

සුදුසුකම් ලබන වත්කමක් අත්පත්කර ගැනීම, ඉදිකිරීම හෝ නිෂ්පාදනය කිරීමේදී සෘජුවම අදාළ වන්නා වූ ණය ගැනුම් පිරිවැය, අදාළ සුදුසුකම් ලබන වත්කමේ පිරිවැයෙහි කොටසක් සේ සලකනු ලබන අතර, අනෙකුත් ණය ගැනුම් පිරිවැය එය ඇති වූ කාලපරිච්ඡේදයේ වියදමක් සේ හඳුනාගත යුතුය.

විෂයපථය (Scope)

ණයගැනුම් පිරිවැය ගිණුම්ගත කිරීමේදී ව්‍යාපාරයක් විසින් මෙම ගිණුම් ප්‍රමිතය භාවිතා කෙරේ.

- බැරකම් ලෙස වර්ගීකරණය නොකරන වරනීය ප්‍රාග්ධනය ඇතුළු ස්කන්ධ ප්‍රාග්ධනයෙහි නියම හෝ ආරෝපිත පිරිවැය සම්බන්ධයෙන් මෙම ප්‍රමිතය අදාළ නොවේ.

- මූලිකව හඳුනාගැනීමේදී, සාධාරණ අගය මත අගය කරන්නා වූ ජීව විද්‍යාත්මක වත්කම් වැනි වත්කම්, අත්පත්කර ගැනීමේදී ඉදිකිරීමේ හා ගොඩනැගීමේදී ඇතිවන්නා වූ ඍජුවේ අදාළ ණය ගැණුම් පිරිවැය සඳහා ප්‍රමිතය අදාළ නොවේ.

නැවත නැවත විශාල ඒකක ප්‍රමාණ වලින් නිෂ්පාදනය කරන්නා වූ තොග අයිතමයන් සම්බන්ධයෙන් ඍජුවේ අදාළව පැන නගින ණයගැණුම් පිරිවැය සම්බන්ධයෙන් මෙම ප්‍රමිතිය අදාළ නොවේ.

නිර්වචනයන් (Definitions)

පහත දැක්වා ඇති පද දැක්වා ඇති අර්ථකථනය සමඟ ප්‍රමිතය තුළ භාවිතා කළ යුතුය.

ණය ගැණුම් පිරිවැය - Borrowing Costs

ව්‍යාපාරයක් විසින් ණයගැනීමේදී ඇතිවන්නා වූ පොලී සහ අනෙකුත් වියදම් ණය ගැණුම් පිරිවැය ලෙස හඳුන්වයි.

සුදුසුකම් ලබන වත්කම් - Qualifying Assets

විකිණීමට හෝ භාවිතයට ගැනීමට හැකි මට්ටමට සූදානම් කිරීම සඳහා අවශ්‍යයෙන්ම සැලකිය යුතු කාලයක් ගතවන්නා වූ වත්කමක් සුදුසුකම් ලබන වත්කමක් සේ හඳුන්වයි.

ණයගැණුම් පිරිවැය යන්නට පහත දැක්වෙන දෑ අන්තර්ගත කළ හැකිය.

- i. ශ්‍රී.ල.ගි.ප්‍ර. අංක 39 හි දැක්වා ඇති පරිදි පොලී අනුපාතය භාවිතා කරමින් ගණනය කළ පොලී වියදම.
- ii. ශ්‍රී.ල.ගි.ප්‍ර. අංක 170 අනුකූලව හඳුනාගත් මූල්‍ය කල්බද්දක් සම්බන්ධයෙන් ඇතිවන මූල්‍ය ගාස්තු
- iii. පොලී පිරිවැයට ගැලපුමක් ලෙස සලකනු ලබන ප්‍රමාණයට වූ විදේශීය මුදලික්ක කරනු ලබන ණය ගැණුම් වලින් පැනනගින විනිමය අලාභ.

ඒ ඒ අවස්ථාවට ගැළපෙන පරිදි, පහත දැක්වෙන්නා වූ වත්කම් සුදුසුකම් ලබන වත්කම් සේ දැක්විය හැකිය.

- විකිණිය තත්වයකට පත්කිරීම සඳහා සැලකිය යුතු කාලයක් අවශ්‍ය කරන්නා වූ තොග.
- නිෂ්පාදන පිරියතයන්.
- විදුලිය තාප බලාගාරයන්
- භාවිතයට ගතහැකි මට්ටමට පත්කිරීම සඳහා සැලකිය යුතු කාලයක් අවශ්‍ය කරන්නා වූ අස්පෘෂ්‍ය වත්කම්.
- ආයෝජන දේපළ.

හඳුනාගැනීම - Recognition

සුදුසුකම් ලබන වත්කමක්, අත්පත්කර ගැනීමේදී ඉදිකිරීමේදී හෝ නිෂ්පාදනය කිරීමේදී ඇතිවන්නා වූ සෘජුවේම අදාළ ණය ගැනුම් පිරිවැය, වත්කමේ පිරිවැයෙහි කොටසක් සේ සලකා ප්‍රාග්ධන ගතකළ යුතුය. අනෙකුත් සියළුම ණය ගැනුම් පිරිවැය ඒවා ඇති වූ කාල පරිච්ඡේදයේ වියදම් සේ සලකා විස්තීර්ණ ආදායම් ප්‍රකාශනයට හඳුනා ගැනේ.

සුදුසුකම් ලබන වත්කම් මත ඇතිවන සෘජුවේම අදාළ වන ණය ගැනුම් පිරිවැය ප්‍රාග්ධන ගතකළ යුතු වේ. එසේ ප්‍රාග්ධනගත කිරීමේදී, විශ්වාසනීය ලෙස මැනිය හැකි සහ අනාගත ආර්ථික ප්‍රතිලාභ ව්‍යාපාරය වෙත ගලා එනු ඇතැයි අපේක්ෂා කරන ණය ගැනුම් පිරිවැය පමණක් ප්‍රාග්ධනගත කළ යුතුවේ.

සෘජුවේ අදාළ ණය ගැනුම් පිරිවැය Directly Attributable Borrowing Costs

සෘජුවේ අදාළ ණය ගැනුම් පිරිවැය යනු, අදාළ සුදුසුකම් ලබන වත්කම නොතිබුණානම් වළක්වාගත හැකිව තිබූ ණය ගැනුම් පිරිවැයයි. පහත දැක්වෙන උදාහරණ කිහිපය අධ්‍යයනය කිරීමෙන් සෘජුවේ අදාළ ණය ගැනුම් පිරිවැය හඳුනාගත හැකිය.

වියදම	වියදමේ ස්වභාවය
ගොඩනැගිල්ලක් ඉදි කිරීම	ගොඩනැගිල්ල ඉදිකිරීම උදෙසාම බැංකු ණය මුදලක් ලබාගැනීම - මෙම පොලී ගෙවීම, ගොඩනැගිල්ල නොතිබුණා නම් වළක්වා ගත හැකිව තිබූ පිරිවැය බැවින් සෘජුවේ අදාළ පිරිවැයකි.
ගොඩනැගිල්ල ඉදිකිරීම උදෙසා ණය මුදලක් ලබාගැනීමට බාහිර ගණකාධිකාරීවරයෙකුගේ සේවය ලබාගැනීම.	ණය මුදල ලබාගැනීමට බාහිර ගණකාධිකාරීවරයෙකුට ඔහුගෙන් ලබාගත් සේවය වෙනුවෙන් කරනු ලබන ගෙවීම්, අදාළ ගොඩනැගී නොතිබුණා නම් වළක්වාගත හැකිව තිබුණි. එබැවින් එය සෘජුවේ අදාළ පිරිවැයකි.
ගොඩනැගිල්ල ඉදිකිරීම උදෙසා ණය මුදල ලබාගැනීමට ව්‍යාපාරයේම ගණකාධිකාරීවරයාගෙන් සේවය ලබාගැනීම.	ණය මුදල ලබාගැනීමේදී ව්‍යාපාරයේ ගණකාධිකාරීවරයාගෙන්ම සේවය ලබාගන්නේ නම් ඔහුට ගෙවන වැටුප සෘජුවේ අදාළ ණය ගැනුම් පිරිවැය නොවේ. ගොඩනැගිල්ල නොතිබුණත් ඔහුගේ වැටුප මාසිකව ගෙවිය යුතු බැවින්, සුදුසුකම් ලබන වත්කම

<p>ගොඩනැගිල්ල ඉදිකිරීම උදෙසා ණය මුදලක් ලබාගැනීමට බාහිර නීතීඥ මහතකුගේ සේවය ලබා ගැනීම.</p> <p>ගොඩනැගිල්ල ඉදිකිරීම උදෙසා ණය මුදල ලබාගැනීමට ව්‍යාපාරයේම නීතීඥ මහතාගෙන් සේවය ලබාගැනීම හා ඔහුට ගෙවන වැටුප.</p>	<p>නොතිබුණත් එහි පිරිවැය වළක්වා ගත නොහැකිය. එබැවින් එය වත්කමකට සෘජුවේ අදාළ පිරිවැය නොවේ.</p> <p>ණය මුදල ලබා ගැනීමේදී බාහිර නීතීඥ මහතකුගේ සේවය ලබාගන්නේ නම් එය ගොඩනැගිල්ල නැමති වත්කම නිසාම ඇතිවන්නා වූ පිරිවැයකි. ගොඩනැගිල්ල නොතිබුණා නම් වළක්වා ගත හැකිව තිබුණි. එබැවින් එය සෘජුවේම අදාළ පිරිවැයකි.</p> <p>ව්‍යාපාරයේ නීතීඥ මහතාට වැටුප ගෙවීම, ගොඩනැගිල්ල ඉදිකළේ නැතත් සිදුකළ යුතුවේ. එනම් නීතීඥ මහතාගේ වැටුප් ගෙවීම ගොඩනැගිල්ල නොතිබුණා නම් වළක්වා ගත නොහැකිය. එබැවින් සුදුසුකම් ලබන වත්කම උදෙසා එය සෘජුවේ අදාළ පිරිවැයක් නොවේ.</p>
--	---

සුදුසුකම් ලබන වත්කම නොතිබුණා නම් වළක්වාගත හැකිව තිබූ ණය ගැණුම් පිරිවැය ගණනය කිරීමට හැකිවන පරිදි, ඇතැම්විට, කිසියම් ණය ගැනීමක් හා සුදුසුකම් ලබන වත්කමක් අතර පවතින සෘජු සම්බන්ධතාවය හඳුනාගැනීමට දුෂ්කර විය හැකිය. ව්‍යාපාරයක මූල්‍ය කටයුතු මධ්‍යගතව සම්බන්ධීකරණය කෙරෙන විටෙක මෙවැනි ගැටළුව ඇතිවිය හැකිය. ව්‍යාපාරයක් විසින් විවිධ පොලී අනුපාතයන් යටතේ විවිධ මූල්‍ය උපකරණයන් භාවිතා කරමින් ණය මුදල් ලබාගෙන ඇතිනම් ඒවා සියල්ල පොදුවේ සුදුසුකම් ලබන වත්කම් කිහිපයක් පොදුවේ එකවිට අත්පත් කර ගැනීමට ඉදිකිරීමට හෝ නිෂ්පාදනය කිරීමට බාවිතා කරයි නම්, ඒ ඒ සුදුසුකම් ලබන වත්කම වෙනුවෙන් සෘජුවේම අදාළ වන ණය ගැණුම් පිරිවැය ගණනය කිරීම දුෂ්කර විය හැකිය. විදේශීය මුදල් වලින් ලබාගත් හෝ විදේශීය මුදල් වලට සම්බන්ධතා ණය භාවිතයේදී ව්‍යාපාර සමූහයක් සහිතව උද්ධමනකාරී ආර්ථිකය තුළ ක්‍රියාත්මක වන විටදී හා විනිමය අනුපාතිකයන්ගේ උච්චාවචනයන් මගින් තවත් නොසලකා හටගනී. එහි ප්‍රතිඵලයක් වශයෙන් සුදුසුකම් ලබන වත්කමක් අත්පත් කර ගැනීමට සෘජුව අදාළ විය හැකි ණය පහසුකම් පිරිවැය නිර්ණය කිරීම දුෂ්කර වන අතර ඒ සඳහා විනිශ්චයන් උපයෝගී කරගැනීම අවශ්‍ය වේ.

ව්‍යාපාරයක් විසින්, සුදුසුකම් ලබන වත්කමක් අත්පත් කරගැනීම වෙනුවෙන්ම නිශ්චිතව ලබාගත් ණය මුදලක් මත ඇති වන්නා වූ පොලී පිරිවැය (ණය ගැණුම් පිරිවැය) ප්‍රාග්ධනගත කිරීමේ ප්‍රාග්ධනගත කළයුතු ණය ගැණුම් පිරිවැය ගණනය කරනුයේ එම කාල පරිච්ඡේදය තුළ ඇති වූ ණය ගැණුම් පිරිවැයෙන්, එම ණය ගැණුම් මුදල් තාවකාලිකව ආයෝජනය කිරීමෙන් උත්පාදනය වූ ආයෝජන වටිනාකම් අඩුකිරීමෙනි.

ප්‍රාග්ධනගත කිරීමේ සුදුසුකම් ලබන ණය ගැනුම් පිරිවැය

උදාහරණ අංක 01

ව්‍යාපාරය පුළුල් කිරීමේ පරමාර්ථයෙන්, වර්ෂ කිහිපයකට පෙර ලබාගත් රු. මිලියන 6ක බැංකු අයිතවක්ද, රුපියල් මිලියන 10 ක බැංකු ණයක්ද, මේ වනවිට ව්‍යාපාරය තුළ පවතී. ව්‍යාපාරය පුළුල් කිරීම සඳහා මෑතකදී කර්මාන්තශාලාවක් ඉදිකිරීම ද ආරම්භ කොට ඇත. කර්මාන්තශාලාවේ මුළු පිරිවැය රුපියල් මිලියන 15 ක් වන අතර මුළුමනින්ම බැංකු ණයක් මගින් මූල්‍යයනය කරනු ඇත. මෙහිදී ගොඩනැගිල්ලේ පිරිවැයට ප්‍රාග්ධනගත කළ හැකි වනුයේ ගොඩනැගිල්ලේ ඉදිකිරීම වෙනුවෙන් පමණක් ලබාගන්නා ලද ණය මුදල මත ඇතිවන්නා වූ පොලී ගෙවීම් පමණි. අදාළ ණය මුදල් ලබා ගැනීමේදී ඇති වූ අනෙකුත් සහායක සේවාවන් සඳහා දැරූ පිරිවැයද ප්‍රාග්ධනගත කළ හැකිය.

පොදුවේ ලබාගත් ණය මුදල් භාවිතා කොට, සුදුසුකම් ලබන වත්කමක් අත්පත් කරගැනීම සිදුකළේ නම්, ප්‍රාග්ධනගතකළ යුතු ණය ගැනුම් පිරිවැය නිර්ණය කිරීම.

උදාහරණ අංක 02

ව්‍යාපාරය සතුව පහත දැක්වෙන පරිදි පොදුවේ ලබාගත් ණය මුදල් පහසුකම් පවතී.

ණය මුදල	වටිනාකම (රුපියල්)	පොලී අනුපාතය
1	මිලියන 05	22%
2	මිලියන 12	21%
3	මිලියන 03	20%

ව්‍යාපාරය විසින් නව ප්‍රදර්ශනාගාරයක් ඉදිකිරීම් ආරම්භ කොට ඇති අතර, ඒ සඳහා මාස 6ක කාලයක් ගතවනු ඇති බවට ඇස්තමේන්තු කොට ඇත. මේ සඳහා ඇස්තමේන්තුගත පිරිවැය රුපියල් මිලියන 5ක් වන අතර, එය මෙතෙක් ලබාගෙන ඇති ණය මුදල් මගින් සම්පාදනය කරගත හැකි වේයැයි අපේක්ෂා කෙරේ.

ප්‍රාග්ධනගත කිරීමේ අනුපාතය ගණනය කිරීම

(බර තැබූ පොලී අනුපාතය ගණනය කිරීම)

$$\frac{(5 \times 0.22) + (12 \times 0.21) + (3 \times 0.2)}{(5 + 12 + 3)} \times 100 = 21.1\%$$

ප්‍රාග්ධන ගතකළ යුතු ණය ගැනුම් පිරිවැය

$$\frac{\text{භාවිතා කළ මුදල} \times \text{ප්‍රාග්ධන ගතකිරීමේ අනුපාතය}}{\text{මාස 12}} \times \frac{\text{ඉදිකිරීමට ගත වූ මාස ගණන}}{12} = \text{රු. 527,000}$$

උදාහරණ අංක 03

ව්‍යාපාරයක් විසින් නව ගොඩනැගිල්ලක් ඉදිකිරීම උදෙසා රු. මිලියන 15 ක ණය මුදලක්, වාර්ෂික 8% පොලී අනුපාතයක් මත ලබාගන්නා ලදී. ඉදිකිරීම මාස 12ක කාල පරිච්ඡේදයක් තුළ සිදුවන අතර, ලබාගත් ණය මුදල, ඉදිකිරීම උදෙසා භාවිතා කිරීම භෞතිකව වැඩ නිමවන ආකාරයට සිදුවේ. එතෙක් භාවිතා නොකළ මුදල් ප්‍රමාණය තාවකාලිකව ආයෝජනය කල අතර ඒ මගින් රු. 500,000 ක ආයෝජන ආදායමක් උපයා ඇත. මේ අනුව ප්‍රාග්ධනගත කළ යුතු ණය ගැනුම් පිරිවැය පහත පරිදි නිර්ණය කෙරේ.

මුලු පොලී පිරිවැය = රුපියල් මිලියන 15 × 8%	=	රු. 1,200,000
ප්‍රාග්ධනගත කළයුතු ණය ගැනුම් පිරිවැය	=	රු. 1,200 - රු. 500,000
	=	රු. 700,000

සටහන: රුපියල් ලක්ෂ 12 ක පොලී ගෙවීම් කළද රුපියල් ලක්ෂ 7ක පොලී ආදායම් ලැබීමක් සිදුවන බැවින් සත්‍ය වශයෙන්ම ඇති වූ පිරිවැය වනුයේ රු. ලක්ෂ 7 හි ශුද්ධ වටිනාකම වේ. පොලී ගෙවීමත්, පොලී ලැබීමත්, ඉදිකිරීම නිසා පමණක් ඇතිවන බැවින්, මෙම ගණනය කිරීම වඩාත් තාර්කිකය.

ණය ගැනුම් පිරිවැය ප්‍රාග්ධනගත කිරීමේ සීමාවන්

Limits of Capitalization of Borrowing Costs

සෘජුවේ අදාළ ණයගැනුම් පිරිවැය අදාළ සුදුසුකම් ලබන වත්කමේ පිරිවැයෙහි කොටසක් ලෙස ප්‍රාග්ධනගත කළ විට, එහි දාරණ අගය වත්කමේ අයකරගත හැකි වටිනාකම ඉක්මවා යන්නේ නම්, ප්‍රාග්ධනගත කළ හැකි වනුයේ, වත්කම් අයකරගත හැකි වටිනාකම සමාන වීමට ප්‍රාග්ධනගත කළ හැකි ණය ගැනුම් පිරිවැය ප්‍රමාණය පමණකි.

ප්‍රාග්ධනගත කිරීම ආරම්භ කිරීම - Commencement of Capitalization

ආරම්භක දිනයේදී සුදුසුකම්ලත් වත්කමක් සඳහා ණය ගැනුම් පිරිවැය ප්‍රාග්ධනගත කරනු ලැබේ. සුදුසුකම් ලබන වත්කමක පිරිවැයෙහි කොටසක් ලෙස ණය ගැනුම් පිරිවැය ප්‍රාග්ධනගත කිරීම ආරම්භ කිරීම සඳහා පහත සුදුසුකම් සපුරාලිය යුතු වේ.

- i. වත්කම සඳහා වියදම් දැරීම.
- ii. ණයගැනුම් පිරිවැය දැරීම.
- iii. වත්කම එහි අපේක්ෂිත පරිහරණය හෝ විකිණීම සඳහා පිලියෙළ කිරීමට අවශ්‍ය ක්‍රියාකාරකම් සිදු කෙරෙන විට.

උදාහරණ:-

ව්‍යාපාරයක් ගොඩනැගිල්ලක් ඉදිකිරීම වෙනුවෙන් 2010 ජනවාරි 1 වැනි දින මිලියන 15ක ණය මුදලක් වාර්ෂිකව 20% පොලී අනුපාතිකය මත ලබාගන්නාලදී. ගොඩනැගිල්ල ඉදිකිරීම ආරම්භ කරන ලද්දේ 2010 අප්‍රේල් 1 වැනි දින නම්, ප්‍රාග්ධනගත කිරීම ආරම්භ කළ හැකි වනුයේ 2010 අප්‍රේල් 1 වැනිදා සිටය. එනම්, 2010 අප්‍රේල් 1 වැනිදා සිට දෙසැම්බර් 31 වැනි දා තෙක් කාලපරාසය තුළ දැරූ ණය ගැනුම් පිරිවැය පමණි.

$$\frac{\text{රුපියල් මිලියන } 15 \times 20\%}{12} \times 9 = \text{රු. මිලියන } 2.25 \text{ කි}$$

ප්‍රාග්ධනගත කිරීම අත්හිටුවීම - Suspension of Capitalisation

ක්‍රියාකාරී සංවර්ධන කටයුතු අතරමැදි නවතා ඇති කාල පරිච්ඡේද තුළදී, ණය ගැනුම් පිරිවැය ප්‍රාග්ධනගත කිරීම අත්හිටුවිය යුතුය.

වත්කමක් එහි අපේක්ෂිත පරිහරණය හෝ විකිණීම සඳහා අවශ්‍යවන ක්‍රියාකාරකම් අතරමග නවතා දැමූ දීර්ඝ කරන ලද කාලපරිච්ඡේද තුළදී වත්කම් දරා සිටීමේ පිරිවැය වන අතර ප්‍රාග්ධන ගතකිරීම සඳහා සුදුසුකම් නොලබයි.

කෙසේ වුවද, සැලකිය යුතු තාක්ෂණික හා පරිපාලනමය කටයුතු කෙරෙන කාලපරිච්ඡේදයකදී ණය ගැනුම් පිරිවැය ප්‍රාග්ධනගත කිරීම අත්හිටුවනු නොලැබේ. වත්කමක් එහි අපේක්ෂිත පරිහරණය හෝ විකිණීම පිහිස සුදානම් කිරීමේ කිසියම්විටියේ කොටසක් ලෙස අවශ්‍ය තාවකාලික ප්‍රමාදයකින් ණය ගැනුම් පිරිවැය ප්‍රාග්ධනගත කිරීම අත්හිටුවනු නොලැබේ.

උදා:- කිසියම් භූමි ප්‍රදේශයක ඉදිකෙරෙමින් පවතින පාලමක් ජල මට්ටම අධික කාලසීමාවකදී එම මට්ටම සාමාන්‍ය මට්ටමට පවත්වන තුරු පාලම ඉදිකිරීම ප්‍රමාද වන දීර්ඝ කරන ලද කාලපරිච්ඡේදය තුළදී ප්‍රාග්ධනිත කිරීම දිගටම කරගෙන යනු ලැබේ.

ප්‍රාග්ධනගත කිරීම නතර කිරීම - Cessation of Capitalisation

සුදුසුකම් ලබනවත්කම එහි අපේක්ෂිත පරිහරණය හෝ විකිණීම සඳහා පිළියෙළ කිරීමට අවශ්‍ය ක්‍රියාකාරකම් සියල්ලක්ම පාහේ සම්පූර්ණ කර ඇති විටෙක ණය ගැනුම් පිරිවැය ප්‍රාග්ධනගත කිරීම නතර කළ යුතුය.

සාමාන්‍යයෙන් වත්කමක භෞතික ඉදිකිරීම් සම්පූර්ණ වූ විට, සාමාන්‍ය පරිපාලනමය කටයුතු තවමත් සිදුවෙමින් පැවතිය ද එම වත්කම එහි අපේක්ෂිත පරිහරණය හෝ විකිණීම සඳහා සාමාන්‍යයෙන් සුදානම්ය. තවදුරටත් ඉදිකිරීමට ඇත්තේ මිලදී ගන්නාගේ හෝ පරිහරණය කරන්නාගේ පිරිවිතරයන්ට අනුව අදාළ වත්කම නවීකරණය කිරීම් වැනි අලංකරණ කටයුතු පමණක් නම්, එම ක්‍රියාකාරකම් සියල්ලක්ම පාහේ අදාළ සුදුසුකම්ලත් වත්කම පරිහරණය හෝ විකිණීමට සුදානම්ව ඇතිබව හඟවයි.

සුදුසුකම් ලබන වත්කමක ඉදිකිරීම් කොටස් වශයෙන් සම්පූර්ණ කෙරෙන විටෙක, එකී එක් එක් කොටස අනෙකුත් කොටස්වල ඉදිකිරීම් කරගෙන යන අතරතුරදී පරිහරණය

කළ හැකි නම්, එක් එක් කොටස එහි අපේක්ෂිත පරිහරණය හෝ විකිණීම සඳහා පිලියෙළ කිරීමට අවශ්‍ය ක්‍රියාකාරකම් සියල්ලක්ම පාහේ සම්පූර්ණ වූ විට එම එක් එක් කොටසට අදාළ ණය ගැනුම් පිරිවැය ප්‍රාග්ධනගත කිරීම නතර කළ යුතුය.

සුදුසුකම් ලබන වත්කමක ඉදිකිරීම කොටස් වශයෙන් සම්පූර්ණ කෙරෙන විටෙක, එක් එක් කොටස අනෙකුත් කොටස්වල ඉදිකිරීම් කරගෙන යන අතරතුරදී පරිහරණය කළ නොහැකි නම් කොටස් සියල්ලම ඉදිකිරීම් කරන අවසාන වනතුරු ණය ගැනුම් පිරිවැය ප්‍රාග්ධනගත කිරීම දිගටම කරගෙන යා හැකිය.

උදා: ව්‍යාපාරයක් විසින් මහල් පහක් සහිත ගොඩනැගිල්ලකින් ඉදිකිරීම ආරම්භ කළ අතර, සමස්ථ ඉදිකිරීම ණය ගැනුම් මගින් මූල්‍යනය කරන ලදී. 2009 ජූලි 1 වැනි දින මහල් 2ක ඉදිකිරීම් අවසන් කොට භාවිතා කිරීම අරඹන ලදී. ඉතිරි මහල් 3හි වැඩ දෙසැම්බර් 13 දක්වාම කෙරෙමින් පැවතුනි. ගිණුම් වර්ෂය දෙසැම්බර් 31 වැනි දායින් අවසන් වේ යැයි උපකල්පනය කරන්න. 2009 වර්ෂයේ පොලී ගෙවීම් රුපියල් මිලියන 24ක් නම් ප්‍රාග්ධනගත කළ යුතු ණය ගැනුම් පිරිවැය ප්‍රමාණය ගණනය කරන්න.

ජනවාරි 1 සිට ජූනි 30 දක්වා ණය ගැනුම් පිරිවැය

$$= \frac{\text{රු. මිලියන } 24}{12} \times 6$$

$$= \text{මිලියන } 12 \text{ ප්‍රාග්ධනගත කළ යුතුය.}$$

ජූලි 1 සිට දෙසැම්බර් 31 දක්වා වැඩ අවසන් වී නොමැති

$$\text{මහල් } 3 \text{ට අදාළ ණය ගැනුම් පිරිවැය} = \frac{24}{12} \times \frac{6}{5} \times 3$$

$$= \text{රු. මිලියන } 7.2$$

මේ අනුව 2009 වර්ෂය සඳහා ප්‍රාග්ධනගත කළ යුතු

$$\text{මුළු ණය ගැනුම් පිරිවැය} = 12 + 7.2 = 19.2$$

$$\text{ඉතිරිය} = (24 - 19.2) \text{ රු. මිලියන } 4.8$$

ආදායම් ප්‍රකාශයට වියදමක් සේ හඳුනාගත යුතුය.

හෙළිදරව් කිරීම - Disclosures

මූල්‍ය ප්‍රකාශයන්හි පහත දැක්වෙන දෑ පිළිබඳව හෙළිදරව් කළ යුතුය.

- i. කාල පරිච්ඡේදය තුළදී ප්‍රාග්ධනගත කරන ලද ණය ගැනුම් පිරිවැය ප්‍රමාණය.
- ii. ප්‍රාග්ධනගත කිරීම සඳහා සුදුසුකම් ලබන ණය ගැනුම් පිරිවැය හිරිණය කිරීමට භාවිතා කළ ප්‍රාග්ධනගත කිරීමේ අනුපාතය.

ක්‍රියාකාරී දිනය - Effective date

2012 ජනවාරි 01 දින සිට මෙම ශ්‍රී ලංකා ගිණුම්කරණ ප්‍රමිතය මූල්‍ය ප්‍රකාශන සඳහා භාවිතා කළ යුතුය.

